

Humor u novinarstvu Milorada Bibića Mosora

Andrijić, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:319560>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-30**



Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)



Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Marko Andrijić

HUMOR U NOVINARSTVU MILORADA BIBIĆA MOSORA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

HUMOR U NOVINARSTVU MILORADA BIBIĆA MOSORA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Boris Beck

Student: Marko Andrijić

Zagreb, lipanj 2022.

IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem da sam diplomski rad Humor u novinarstvu Milorada Bibića Mosora, koji sam predao na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Borisu Becku, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem kako dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Marko Andrijić

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2.1. Teorije humora	3
2.2. Vrste i funkcije humora	4
3. SPLITSKI HUMOR, GOVOR I VULGARIZMI	5
3.1. Splitski humor	5
3.2. Splitski govor	7
3.3. Vulgarizmi i psovke u funkciji humora	9
3.3.1. Eufemizirani izrazi	11
4. HUMORISTIČNI ŽANROVI	13
4.1. Komentar	13
4.2. Intervju	15
4.3. MIKROSTRUKTURE – ANEGDOTA, VIC, DOSJETKA	17
4.3.1. Anegdota	17
4.3.2. Vic	18
4.3.2.1. Vulgarni vicevi	19
4.3.3. Dosjetka	20
5. HUMORISTIČNI STIL I STILSKA SREDSTVA	22
5.1. Figure ponavljanja	22
5.1.1 Ponavljanje	22
5.1.2. Epanalepsa	23
5.2. FIGURE MISLI	24
5.2.1. Antifraza	24
5.2.2. Hiperbola	26
5.2.3. Eufemizam	27
5.2.4. Metafora	28
5.3. FIGURE KONSTRUKCIJE	29
5.3.1. Aposiopeza	29
5.3.2. Enumeracija	30
5.4. FIGURE RIJEČI	31
5.4.1. Igra riječi	31
5.4.2. Anominacija	32
5.4.3. Kalambur	33
5.4.4. Usporedba	34

5.5. Ironija i sarkazam	35
5.5.1. Ironija	35
a) Vulgarna ironija	37
b) Ironija kroz hiperbolu	38
c) ironija kroz paradoks	40
d) ironija kroz entimem	40
e) Ironija kroz dijasirm	41
5.5.2. Sarkazam	42
6. ZAKLJUČAK	44
7. LITERATURA	46
IZVORI – NOVINSKI	50
SAŽETAK	51

1. UVOD

Humor je vrsta razonode i oblik ljudske komunikacije s ciljem da uveseli i nasmije društvo. Također, on je zajednički nazivnik za napisane, nacrtane te usmeno iznesene sadržaje koji proizvode radost, ali i odlika ljudskog karaktera koji se odražava u duhovitosti i šaljivosti. „Psihoanaliza drži humor izrazom društveno neprihvatljivih ili potisnutih impulsa, poput agresivnosti ili seksualnosti, dok niz socijalno-psiholoških teorija izvor smiješnoga vide u međuljudskim odnosima. Humor ovisi o društvenom kontekstu i obliku u kojem je smiješan sadržaj iznesen, o sadržaju, te o publici kojoj je namijenjen“ (Enciklopedija.hr, 2022.).

Humor u novinarstvu nije česta pojava te se upravo zato ovaj rad bavi time, točnije istražuje te istovremeno analizira humor u novinarstvu Milorada Bibića Mosora. Milorad Bibić (Split, 25. srpnja 1952. – Zagreb, 17. veljače 2012.) zvani Mosor (zbog svoje impozantne fizičke građe) bio je sportaš, sportski djelatnik, novinar i publicist, televizijski voditelj, filmski scenarist, kroničar i pisac. Rođen je i odrastao u Splitu gdje je završio osnovnu školu Bratstvo-jedinstvo, gimnaziju Vladimir Nazor i Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, stekavši zvanje diplomiranog inženjera elektrotehnike. Usprkos svome obrazovanju, opredijelio se za novinarstvo gdje je ostavio neizbrisiv trag, ponajviše zahvaljujući svom humoru. Karijeru je započeo u tjedniku *Nedjeljna Dalmacija*, nastavio u dnevniku *Slobodna Dalmacija* kao urednik sportske rubrike. Specijalizirao se za košarku o kojoj je pisao u nekoliko novina i časopisa (*Sportske novosti*, *magazin Košarka*, *Novi list*, *Delo*, *Oslobođenje*). Od sredine 1980-ih pisao je i humorističke priloge za *Slobodnu Dalmaciju*, *Berekin* i *Žulj*. Također je bio urednik i voditelj emisije o košarci *U koš, u koš* na nekadašnjoj lokalnoj televiziji *TV Marjanu*, a 2000-ih je vodio informativno-zabavnu razgovornu emisiju na lokalnoj splitskoj televiziji *Kanalu 5 Mosorijadu*. Radio je i kao komentator u HTV-ovoj emisiji *Nedjeljom u dva*. Kroz svoje se novinarsko djelovanje susreo s brojnim uglednicima iz sporta, glazbe, glume, politike i drugih područja.

Milorad Bibić se bavio i književnošću te je napisao iduća djela: o splitskome košarkašu Dinu Rađi *Moj galebe*, o prvoligaškim godinama RNK Splita, *Split je Prva liga*, zajedno sa zagrebačkim novinarom Zoranom Kovačevićem, životopis košarkaškoga trenera Mirka Novosela *Zlatna košarka Mirka Novosela*, monografiju o KK Split *Od starog placa do vrha Europe* te o odrastanju u Splitu 60-ih *Zakon pjace* i o mladenaštvu 1970-ih *Zadnja pošta Riva*.

Napisao je scenarije za filmove o Frani Matošiću i Vladimir Beari, dvojici slavni splitskih nogometaša. Za svoj je opus primio nagrade i priznanja pa je 1997. godine proglašen sportskim novinarom godine. Hrvatski zbor športskih novinara mu je dvaput dodijelio godišnju nagradu za športsku publicistiku, za knjige *Split je Prva liga* i *Zlatna košarka Mirka Novosela* te konačno 2008. godine nagradu za životno djelo.

U ovom će se radu detaljno raščlaniti na koji se način očituje humor u Bibićevom novinarskom izrazu. Navedeno će se objasniti na temelju njegovih vizualnih i pisanih komentara te intervjua. Pisani komentari se odnose na Bibićevo pisanje za humoristično-satirične časopise *Berekin* i *Žulj*, to jest izabrane brojeve koji su izlazili između 1995. i 2002. godine. Komentari vizualnog tipa su oni koje je davao kao komentator u televizijskoj emisiji *Nedjeljom u 2* kada su gosti bili Toni Kukoč 2008. godine te Igor Mandić 2011. godine. Također je izdvojen i Mosorov komentar iz dokumentarnog filma *Goranov Wimbledon* 2013. godine. Odabrani intervjui za novine datiraju od 2007. do 2011. godine koji se tiču njegove tjedne rubrike *S vrha Mosora*, pisane za *Slobodnu Dalmaciju*, te oni snimljeni za televiziju, iz 2009. godine, u sklopu emisije *Mosorijada*.

Nakon što se izlože četiri osnovne teorije humora te njegove vrste i funkcije, u idućem će poglavlju započeti argumentacija vezana konkretno za humor Milorada Bibića Mosora. Obrazlagat će se općenito splitski humor i splitski govor koji su najizraženiji upravo u Mosorovom izražavanju koje je također prepuno vulgarizama koji su na nekim mjestima eufeminizirani. Četvrto se poglavlje tiče žanrova koji se obrađuju, a to su komentar, intervju te mikrostrukture: anegdota, obični i vulgarni vicevi te dosjetke. Posljednji i najveći dio ovog rada se bavi humorističnim stilom koji obiluje stilskim figurama, počevši od figura ponavljanja, figura misli, figura konstrukcije pa sve do figura riječi te zasebno ironije i njene sarkastične verzije. Dakako, sve će se to sumirati u samom zaključku koji zaokružuje cijeli rad.

Metodologija ovog diplomskog rada uključuje kvalitativnu stilističku analizu što znači da se će pokušati dobiti dublje razumijevanje o javljanju humora koji je glavni predmet proučavanja, ali ujedno i karakteristično svojstvo Mosorovog novinarstva. Humor je zapravo temeljna odlika Bibićevog stila koji izaziva komične efekte svojim tipičnim odabirom i načinom uporabe određenih postupaka te sredstava koji ga čine prepoznatljivim. Ovaj je rad posebice važan jer pridonosi boljem upoznavanju suvremenog novinarstva i korištenja humora u njemu, pogotovo iz razloga što je to područje slabije istraženo, a u svakom slučaju zaslužuje da mu se pruži veća pozornost.

2. IZVORI I VRSTE HUMORA

2.1. Teorije humora

Pričajući o smijehu i humoru, neizostavno je spomenuti Novozelandačinu Davida Hectorsa Monroa koji je prvi istaknuo tri temeljne kategorije: teoriju superiornosti, to jest agresivnosti, teoriju opuštanja i teoriju inkongruencije, odnosno nesklada. Autor *Semantičkih mehanizama humora i Ontološke semantike* te osnivač *Humora*, časopisa Međunarodnog društva za proučavanje humora, Victor Raskin je rekao da se navedene tri teorije međusobno upotpunjuju te samim time dokazuju koliko je humor složena pojava (Zergollern-Miletić, 2021:19-20 prema Raskin 1984: 40).

Teoriju agresivnosti su zagovarali Platon, Aristotel, Kvintilijan te u moderno vrijeme Thomas Hobbes. Oni su tvrdili da se čovjek smije zbog osjećaja superiornosti nad drugim ljudima, odnosno “iznenadna blaženstva koje potječe od iznenadne predodžbe neke izvrsnosti u nama i to usporedbom sa slabostima drugih ili s našom prijašnjom” (Critchley, 2007: 13).

Teorija olakšanja se prvi puta javlja u devetnaestom stoljeću kada Herbert Spencer smijeh tumači kao pojavu oslobađanja skrivene nervozne energije. Međutim ovu je teoriju 1905. godine popularizirao Sigmund Freud u djelu *Vic i njegov odnos prema nesvjesnome* gdje se govori da energija oslobođena te istisnuta u smijehu stvara ugodne osjećaje zbog toga što čuva energiju koja bi obično bila potrošena na svladavanje ili potiskivanje psihičke aktivnosti (Critchley, 2007: 13-14).

Prvi izvor teorije inkongruentnosti nalazimo u djelu Francisa Hutchesona iz 1750. *Razmišljanja o smijehu*. Na njoj su nastavili raditi i filozofi Kant, Schopenhauer i Kierkegaard. “Humor je prije svega opažaj inkongruentnog”, napisao je James Russell Lowell 1870. godine. Humor je posljedica osjećaja nepodudarnosti onoga što pretpostavljamo ili znamo s onim što se zapravo ostvari u vicu, dosjetki, pošalici ili besmislici (Critchley, 2007: 13-14).

„Američki filozof Robert Solomon u svojem članku iz 2002., u kojem analizira komičarski trio The Three Stooges, suprotstavlja teoriji superiornosti teoriju inferiornosti. Kod navedenih komičara, kaže on, humor proizlazi iz svijesti o vlastitim nedostacima, iz toga da sebe ne uzimamo previše ozbiljno, to jest onoga što engleski jezik izražava terminom *self-*

consciousness. Taj je pojam teško prevesti na druge jezike. Mogli bismo ga prevesti kao *svijest o samome sebi*, kako ga prevodi i Escarpit (1960: 115). Teorija inferiornosti podsjeća na ono što je Martin Luther govorio i pisao u 16. stoljeću - da je humor obrana od umišljenosti“ (Zergollern-Miletić, 2021: 46).

Općenito govoreći o humoru, Freud je smatrao da je on kao fenomen u opreci s dosjetkom jer je dobroćudne prirode i uvijek ima ironičnu relaciju prema životnim nedaćama. Smatrao ga je najvećom razinom obrambenog mehanizma koji individualcu potpomaže izbjegnuti negativne doživljaje, a opet s druge strane očuvati realnu percepciju o konkretnom događaju. Za njega je osoba sa smislom za humor, ona koja se u mogućnosti smijati vlastitim nezgodama te uviđati pozitivni spektar stvari (Zergollern-Miletić, 2021:89).

2.2. Vrste i funkcije humora

Za humor se običava kazati da nastaje iz nesrazmjera među stvarnim stanjem stvari i oblika kakav se može vidjeti u vicu. Zapravo se radi o neskladu između pretpostavljanja i realnosti. Humor zna razočarati vlastita predviđanja na način da proizvodi novu stvarnost, korigirajući stanje u kojem obično djelujemo (Critchley, 2007: 11).

Kanadski profesor psihologije Rod A. Martin je ustanovio kako neke vrste humora mogu imati pozitivan utisak za pojedinca i ljudsko društvo u cjelini dok ostali tipovi humora djeluju neblagotvorno. Suradujući s nekolicinom kolega, osmislio je temeljne četiri vrste humora, od kojih se dva tiču samog čovjeka, a oni mogu biti pozitivni samojačajući i negativni agresivni. Ostale dvije kategorije se bave društvenim odnosima, a nazvao ih je pozitivnim afilijativnim (povezujućim) i negativnim samouništavajućim (Zergollern-Miletić, 2021: 93).

Martin tvrdi kako su uglavnom diferencijacije među nezdravim i zdravim humorom dosta malene te je od iznimne važnosti ni u čemu ne prelaziti granicu zdravog ukusa. Sagledavajući razliku između samouništavajućeg humora i onog usmjerenog na sebe samoga, zaključio je da je ovaj drugi zdrava vrsta humora jer se smijemo samo sebi i svojim propustima pa se samim time ne uzimamo odveć ozbiljno (Zergollern-Miletić, 2021: 93-94).

Srpski sociolog Miloš Ilić je iznio pet značajnih društveno-kulturnih funkcija humora. Humor se ponajprije koristi kao alat umanjivanja, odnosno povećavanja tenzije u ljudskom društvu, međutim istodobno i kao sredstvo uspostave mentalne ravnoteže između ozbiljnog i

neozbiljnog dijela života. Druga funkcija označava pomoć koja predstavlja uvećanje komunikacijske efikasnosti u samom društvu dok treća ostvaruje prokazivanje, a možda čak i uklanjanje manjkavosti koje diraju u socijalno okruženje. Nadalje, humor je bitan čimbenik razonode i zabavljanja. Uz sve to, individua naginje k tome da si pomoću humorističke komunikacije zajamči društvenu sigurnost, to jest da se spasi od moguće socijalne izolacije (Zergollern-Miletić, 2021:100 prema Matijević 1994: 14). U konačnici, "humor razgaljuje dušu čovjeka, nasmijava ga i zabavlja" (Hadžić, 1998: 55).

3. SPLITSKI HUMOR, GOVOR I VULGARIZMI

3.1. Splitski humor

Za shvaćanje splitskog humora, nužno je ustvrditi brbljavi ambijent mediokritetskog traćanja koje zadire u sve otvore društvenog bića i uzima si za pravo na bezobzirno uplitanje u svačiju intimu. Bez obzira na široko rasprostranjenu grubost u njemu, takav humor nije lakomislen niti omogućuje sreću opuštanja (Kudrjavcev, 1985:345).

Anatolij Kudrjavcev u knjizi Vječni Split (1985:346) prenosi stav Živka Vekarića (Split u par poteza, Istarska Riječ, Trst, 1927) koji je dokazao da shvaća čuveni splitski smijeh na način da mu je pridodao osobinu operetske raspjevanosti koja nastaje kao niz čvrstih društvenih te psiholoških hipoteza. Vekarić smatra da se Splićanin prvenstveno smije (kako ih on naziva) fureštima, to jest strancima ili novopridošlicama, međutim istodobno je svjestan da nema većeg zadovoljstva nego se narugati određenom sugrađaninu tako da u njemu odgonetne istinsku jezgru splitskog razmišljanja. „Kontroverzni splitski smijeh i humor, taj varavi odraz kolektivnog kompleksa sredine tu je dodirnut očito s prave strane“ (Kudrjavcev, 1985:346).

Ako u Splitu netko želi da ga se primijeti kako egzistira, to bi značilo da je nužno da zbija šale. U konkretnoj splitskoj zafrkanciji se očituje okrutna agresija pa se može ustvrditi da splitska pošalica simbolizira kako dobroćudno ispuhivanje, tako i unutarnju tenziju. Mentalno i društveno značenje humora je utkano u načinu kontakta i funkcioniranja u društvenom životu grada (Kudrjavcev, 1985: 346-347).

Henk Driessen naglašava ideje jezika, seksa i roda, religije, politike, dobi, i etniciteta koji su globalno gledajući, glavna motivacija za služenje humorom. Važno je spomenuti lokalno orijentiran humor koji pronalazi temelj u lokalnim kategorijama i kulturnim obrascima koji su karakteristične za određeni kontekst. Tada se često problematiziraju jezik, etnicitet i politika (Jambrešić-Kirin i sur., 2018: 18-19 prema Shifman 2007: 189).

Važan čimbenik humora je njegovo "dijeljeno iskustvo" koje ispunjava svakodnevnu komunikaciju (Jambrešić-Kirin i sur., 2018: 19 prema Foot i McCreddie 2006: 298). Humor koji se prenosi raznim medijima, prvotno ima ulogu zabavljača. Međutim, on je i bitan generator i komunikator značenja u redovitom funkcioniranju, odnosno "važno oružje u međuljudskom i međugrupnom konfliktu i nadmetanju" (Jambrešić-Kirin i sur., 2018: 19 prema Case i Lippard 2009: 240-241) te značajan koherentni element koji potencijalno jača solidarnost među pripadnicima konkretne grupe (Jambrešić-Kirin i sur., 2018: 19 prema Andrew. 2012:13).

"Humor je vrlo kompleksan fenomen koji uključuje kognitivne, emocionalne, psihološke i socijalne aspekte" (Martin prema Foot i McCreddie 2006: 293). Također, humor je stvar individualnog ukusa jer nekome nešto može biti smiješno, a nekome drugome ne. Na individualnoj razini on obavlja različite funkcije (Rosenberg 1986: 178): potpomaže oslobađanje ili otpuštanje unutarnjih napetosti; olakšava nošenje s teškim životnim situacijama i okolnostima; omogućava artikuliranja teških, problematičnih pa čak i opasnih osjećaja; pruža osjećaj nadmoćnosti u odnosu na druge pojedince ili određene situacije itd." (Jambrešić-Kirin i sur., 2018: 20).

Nova retorika (1969) autora Perelmana i Olbrechts-Tyeca, govori o humoru kao retoričkom sredstvu za poistovjećivanje s publikom koja se tako prikloni govorniku. Humor također može poslužiti za izrugivanje rivala i smišljanje digresija. Ako se prolistaju noviji priručnici za komunikaciju i javne govore, zamjećuje se činjenica da se humor uglavnom naziva preporučljivim alatom za privlačenje pozornosti slušatelja i gledatelja, a najviše na samim počecima informativnih govora gdje se korištenjem humora stječe ugođaj koji je najbolji za izricanje teze govornika (Jambrešić-Kirin i sur., 2018: 245 prema Gorffman i Christopel 1990; Ruch 1992; Rubin 1983 prema Lynch 2002: 427).

Prvi se primjer tiče gostovanja radijskog voditelja Rade Čikeša Medana u televizijskom serijalu Mosorijada. „Ja naravno s godinama i vremenom nastojim nekakve svoje dijelove sebe koje su nedokazane u vremenu u kojem sam živio dati i njima malo šanse da osjećaju i mi smo živili u...“, pokušao je dovršiti misao Medan, ali ga je Mosor preduhitrio:

„Ja to pokušavan dat kosi šansu, ali ne ide, neće“ (youtube.com, 2009.)

Za časopis Žulj, Bibić je iznio sljedeću tvrdnju: „Ljubo Kuzmanić Fjuba: Ka' prvi čovik Kluba Splićana predlažen da se gospodin Kutle proglasi - počasnim građaninom Splita!“ (Bibić, 1999:17)

Sagledavajući Mosorove izjave, možemo ustanoviti kako Kudrjavcev (1985:9) tvrdi da „su po Marinu Begi, splitski humor i ruganje način iskazivanja ljubavi.“ Također, analizirajući Mosorovo postavljanje, moguće se pozvati na slovensko-američkog autora Louisa Adamica. Govoreći o splitskoj vrsti humora, on u njemu negira postojanje zlobnih karakteristika jer primarno misli da uočena šaljivost stiže kao učinak veselja te entuzijazma koje je proizvelo izrazito perspektivno splitsko okruženje. Uz to, detektira kako Splićani uglavnom rijetko koga i što shvaćaju ozbiljno pa ih neke velike ličnosti ne mogu zadiviti jer u isti čas uoče režiranost i lažnost. Adamic je opisani humor nazvao urođenim i vječnim jer se primjećuje učestala ambicija za izrugivanjem, kritiziranjem i gledanjem iz smiješnog kuta apsolutno svega i svih, a najviše samoga sebe (Kudrjavcev, 1985: 347-348 prema Adamic, *The Native's Return*, Harper and Brothers, New York, 1934).

3.2. Splitski govor

„Splitski govor, pripada južnočakavskom, odnosno ikavskom dijalektu čakavskoga narječja. Zemljopisno je područje ikavskog dijalekta svedeno u njegovu kopnenome dijelu na uzak i isprekidan pojas uz more. Južnočakavski – ikavski dijalekt proteže se od Petrčana do Zadra te od Biograda do Vodica, a u sjevernoj Dalmaciji od Primoštena do Rogoznice, preko Trogira, Kaštela, Splita sve do Poljica“ (Mardešić Komac, 2017 :235). Stvar koja splitski govor izdvaja od drugih čakavskih dijalekata jest saznanje da je to dominantan govor velikoga grada koji je kroz svoju povijest bio podložan svakojakim utjecajima. On je u svojoj suštini kulturna vrijednost koja održava povijest, identitet i duh hrvatskog grada koji se jačao te širio jako dugo vremena. Neizbježna stvarnost je da se splitski idiom mijenja i odumire unatoč tomu što se mnogi lingvisti slažu da je splitska čakavština doživjela mnoge preinake zbog uplitanja drugačijih narječja. U današnje se vrijeme, za nosioce splitskoga čakavskog govora smatraju stanovnici grada Splita, odnosno najprije takozvani „fetivi“ Splićani (Mardešić Komac, 2017 :238).

„Mi puno vremena trošimo na razgovore o besmislenosti života, o tome da svi moramo umrit, o svemiru, o počecima početaka...“, istaknuo je Saša Antić u razgovoru s Miloradom Bibićem stoga ga je splitski novinar upitao: „Jeste li to, ka, malo – pukli? Ili ste samo dobili upalu misli...“ (Bibić, SD, 18.4.2009).

Željko Petrić u svom Splitskom rječniku (2008: 276) objašnjava kako „puknit u prenesenom značenju implicira previše se naljutiti, izgubiti kontrolu nad sobom.“ U pisanom novinarskom intervjuu s Radom Čikešom Medanom, Mosor je neukusno prokomentirao: „Mene zanima nešto drugo: kad vas tako uređenoga vide na ulici, komentira li netko: ala ovog redikula na šta sličić“ (Bibić, SD, 25.08.2007.).

“Redikul je osoba koja služi za porugu, čudak” (Radišić, 2003: 52). Kudrjavcev (1985: 355-356) u knjizi Vječni Split tvrdi da se veći broj književnika bavio motivom splitskog ridikula koji se iznenada pojavljuje kao ravnopravna društvena kategorija te angažirani akter čije će se ponašanje opravdati prije nego nekom sudioniku elitnog, uglednog građanskog sloja. Po njemu je stari Split u svojim luđacima prihvaćao osudu nečiste društvene savjesti pa su samim time takve pojave uistinu nerijetko postale fokusima oko kojih se okupljao svijet.

Gostu Toniju Aničiću Koji uputio je iduće pitanje: „Ne razumin!? Niste u Beogradu, Kragujevcu, Nišu ili Valjevu da se nazovete Đubrivo! Šta se, recimo, niste nazvali Gnojivo ili recimo- Škovace!“ (Bibić, SD, 06.02.2010.) U Radišićevom *Ričniku spliskoga govora* (2003: 59), „škovace označava smeće.“

Severina Vučković i Bibić Mosor su u jednom dijelu Mosorijade pričali o pjevaču Petru Graši te je Severina izjavila da joj je Grašo lijep pa je Mosor nastavio i rekao da mu je i majka Snježana lijepa. „Snježana je prekrasna“, kazala je splitska pjevačica dok je Mosor ispalio: „A on i Zoran, oslobodi Bože, igraju finale Wimbledona ko je gadniji“ (youtube.com, 2009.). Gadan se u splitskom govoru najviše odnosi na nekoga tko je „ružan, odvrat, neugledan, gnusan, oprečno od lijep, privlačan“ (jezikoslovac.com).

Koristeći se gradskim govorom, Bibić opravdava titulu pravog Splićanina jer baš kako je Branko Stanojević opisao mentalitet splitskog građanina te ga prozvao neopterećenim i lagodnim, a opet sumnjičavim šarlatanom vesele naravi koji u sebi ima neprestanu količinu

duhovitosti i šarma. Kako ju je on nazvao “protežirana splitska ignorancija” koja u prvom redu predstavlja glupost, to jest manjak znanja koje služi za klasično podrugivanje lokalnog tipa (Kudrjavcev, 1985: 366). Jedina razlika koja Mosora izdvaja iz navedenog opisa je ta da mu znanja ne nedostaje, već je to samo njegova prividna slika koju radi o sebi na temelju jezičnog izražavanja.

Iako sve zanemaruje i neupućen je u gotovo sve, Stanojevićev Splicićanin si svejedno daje za pravo da sve komentira, upravo iz razloga jer ga nije briga ni za koga, ali ga i svatko može impresionirati. Posve lakouman i plitak, nikada se ne zamara većim problemima kad ih on razriješi vrlo lagano i neuko. Također ne promišlja o prirodi svojih postupaka što je vrlo logično obzirom na njegov ravnodušni karakter. Takva uobičajena splitska ličnost je zapravo površna nezalica puna sebe jer, po Stanojeviću, Splicićanin nije ljubitelj pametne komunikacije pošto ga ona dosađuje te se iz toga primjećuje kako njegov život nije u mozgu, već u osjećaju (Kudrjavcev, 1985: 366-367). Mosor se ponovno savršeno uklapa u Stanojevićev prizor klasičnog Splicićanina, izuzimajući dio o površnosti jer iako Mosorova komunikacija djeluje ograničena te suviše jednostavna, on je sve samo ne takav, već se takvim predstavlja kako bi se približio masama ljudi, to jest običnom građaninu i bio jedan od njih.

3.3. Vulgarizmi i psovke u funkciji humora

„Vulgarnost je društveni konstrukt određen kršenjem komunikacijskih obrazaca koje neka jezična i društvena zajednica opisuje kao uljudne“ (Badurina i Palašić, 2019: 97). Kada netko koristi vulgarizme, to ne mora nužno značiti da psuje, iako služenje psovka najčešće u sebi sadrži vulgarne izraze i riječi (Badurina i Palašić, 2019: 98 prema Badurina–Pranjković 2016: 232). Ipak, kao što pokazuje i primjer *A u tri materine!*, ima i psovki koje pripadaju vulgarnom izrazu unatoč tome što ne posjeduju niti jedan leksički dio koji se smatra vulgarizmom. Za vulgarizme se kaže da kada dolaze u rudimentarnome obliku, označuju riječi koje dolaze iz područja socijalnog tabua (Badurina i Palašić, 2019: 98).

Vulgaran način izražavanja te psovku kao njegov komunikacijski produkt treba proučavati iz ugla ljudskih emocija, gdje je nužno shvatiti koji dio određenih riječi igra ulogu katalizatora pojedinih emocija. Kada se govori o vulgarnom jeziku i psovci, za njih se najčešće vežu negativni osjećaji kao što su na primjer gađenje, strah, ljutnja. Isto tako se mogu pronaći i oblici

eufemističkog korištenja psovke, recimo to su znakovi suosjećanja. Psovku nalazimo i kod uporabe iskaza (ne)ugodna iznenađenja, (pre)naglašavanja nekoga obilježja ili poricanja (Badurina i Palašić, 2019: 100).

Tri glavna tabu područja su genitalni organi, izmet i seksualne aktivnosti. Kada se izražava verbalno nasilje kao što su sarkazam, uvrede te izrugivanje, tada nastupaju iskazi iz područja dijelova tijela, spolnosti, probave i natprirodnih pojava. Međutim, ne smatra se svaka tabu-riječ vulgarijom jer ponajprije zavisi o kontekstu i događaju u pojedinom društvu. Vulgarijom se razlikuje od tabu-riječi jer je on „izrazito ekspresivan izraz svojstven razgovornom funkcionalnom stilu“ (Lučić, 2015: 3), a pošto se prvotno primijeti na razini izraza, u sadržajnom smislu je detabuiziran (npr. *zajebancija*, *jebemti*) (Palijan, 2019: 13-14).

Tijekom intervjua za Slobodnu Dalmaciju s Vjieranom Mišurcem, Bibić je rekao: „Onda si ti ka dite sigurno piva onu popularnu dičiju pismicu: Ja san mali poštar, kurac mi je oštar, čuvajte se, žene, bi' ćete jebene“ (Bibić, SD, 29.12.2007.). Splitski fotograf Jadran Lazić bio je Bibićev sugovornik kada se voditelj intervjua začudio: „Kako je jedan splitski, oprostite na izrazu, jebivjetar, uspio doći do odra Leonida Brežnjeva!?“ Kao jedini fotoreporter koji nije iz SSSR-a! Zaista nevjerovatno...“ (Bibić, SD, 28.07.2007.).

Kada je pričao s Arijanom Čulinom, Bibić se dotakao njene predstave: „Mislin da nije pristojno pustit da vas onako drpaju na pozornici u Dekameronu...“ „A šta će mi činit u Dekameronu nego me drpat!? Svi se u Dekameronu drpaju. Pa je izdrpalo i mene. Još san dobro prošla koliko je izdrpalo nike druge...“, uzvratila je sugovornica pa je Mosor reagirao: „Spomenili ste sise... Čuja san da u Americi ima žvaka koja čini čuda: dok je žena žvače – dignu joj se sise!“ (Bibić, SD, 11.8.2007)

U svom djelu *Fenomenologija psovke*, Josip Užarević tvrdi da „je psovka govorni žanr u kojemu vodeću semantičku i strukturnu ulogu ima opsceno-vulgarni izraz povezan sa spolnim ili analnim tjelesnim područjem (Palijan, 2019:16 prema Badurina / Pranjković, u tisku: 228, prema Užarević 1999). Srpske autorice Svenka Savić i Veronika Mitro u knjizi *Psovke u srpskom jeziku* navode svoju definiciju psovke. „Govornik upotrebljava psovku da izrazi određenu konverzacijsku naviku, stav ili emocionalni odnos prema sugovorniku, prema onome o čemu govori, prema samom sebi ili nekoj vrijednosti“ (Palijan, 2019:17 prema Badurina/ Pranjković: 229, prema Savić / Mitro 1998).

Vlatko nazionale made in Bosna naslov je Bibićevog komentara u humoristično-satirički zajebantskom listu *Berekin* koji sadržava navod:

„Zašto ga optužujete da je čovjek za sve režime! To nije istina! On je samo za HDZ! I Dinamo, pardon Croatiju! **Jebe se** njega za sve druge stranke, ni jednom predsjedniku nije bio na milimetar od ramena, smijao se kad bi se on smijao, pljeskao kad bi on zapljeskao, vrtio glavom kao ventilator kad bi on zavrtio glavom, čudio se kad bi se on začudio...“ (Bibić, 2002: 34).

Kao što se može primijetiti u Bibićevom novinarskom izrazu da je on zapravo puno bliži razgovornom funkcionalnom stilu nego novinarsko-publicističkom. Dapače, čak u dobrom dijelu podsjeća na žargonski jezik koji je specijalni jezik za pojedinu socijalnu skupinu ljudi. Vulgarizmi se najčešće javljaju u razgovornom funkcionalnom stilu jer tamo imaju veću slobodu te ne doživljavaju normativno osuđivanje kakvo bi iskusili u ostalim stilovima. Razgovorni stil karakterizira i primjena deprecijativnog (omalovažavajućeg, podcjenjujućeg, prijezirnog), pejorativnog (pogrdnog, uvredljivog) i vulgarnog (nepristojnog, grubog, prostačkog) izraza. Tada se koriste uvećanice, umanjenice, pogrdnice i odmilnice (Silić, 2006: 110-116).

3.3.1. Eufemizirani izrazi

Za eufemizme se kaže da su to oni jezični oblici, riječi te izrazi koji se koriste kada je u razgovoru potrebno zamijeniti neprikladne i situaciji nepoželjne riječi koje direktno pokazuju na izlagača te posjeduju uobičajeno nelagodne asocijacije. Primjenjuju su u različitim oblastima pa se može reći da je svaki eufemizirani izraz zapravo izričaj svjetske kulturalne povijesti jer se oni kao opći jezični fenomen izravno spajaju s etičkim regulativama, narodnom kulturom i tradicijom te konvencijom društvenog ophođenja. Nema univerzalnog stajališta o korištenju eufemizmima, već je on pokazatelj da pojedinac ima takta za sugovornikove emocije pa time pokazuje poštovanje i vrši takozvanu “unutarnju cenzuru” (Kuna, 2007:95 prema Ullmann, 1967: 196).

„Činjenica je kako ih se ne može ignorirati te da prožimaju različite oblike privatne i javne komunikacije, pri čemu su različito vrednovani i stupnjevani te mogu biti znakom jezične elegancije, političke korektnosti, poštivanja prava na razlike, verbalne higijene, ali i sredstvo ideološke manipulacije: iskrivljavanja, krivotvorenja ili prikrivanja stvarnosti (istine)“ (Kuna, 2007:96).

„Nego, znate li da ste vi koji se bavite tim paperwingsom zapravo- supermuškarci“, izjavio je Mosor u razgovoru s Jovicom Kozlicom koji se pitao kako to. Bibić mu nije ostao dužan s objašnjenjem: „Rekli ste mi da tu postoje tri kategorije: da je najduži, da traje dugo i da čini akrobacije! Zar to nije san svakog muškarca!? I žene, dakako!“ (Bibić, SD, 09.05.2009). Intervjui sa Srećkom Lorgerom te Vinkom Cocom poslužili su da Bibić analizira glagol karati: „Obradija si u knjizi i rič- karati. Sigurno znaš da cili svit, osin Dalmacije, misli da u stihu pisme- "...dok svi ljudi spavaju, galebi se karaju..." - galebi čine "one stvari"!“ (Bibić, SD, 22.11.2008)

- „Je li vas možda nazvao netko iz istočnog dijela pokojne Jugoslavije zbog stiha iz iste pjesme: „... Dok svi ljudi spavaju, galebi se karaju...“ Sigurno znate da se glagol karati tamo koristi za jednu intimnu radnju muškarca i žene...“ (Bibić, SD, 24.11.2007).
- „Oću još, još, nemoj feramat. Nastavi tako, istin tempon, oću još, joooš, joooooooooš, samo tako, taaaakooooo...“, govorio je Damir Mihanović Ćubi dok je pričao s Mosorom te je Mosor komentirao: „Govoriš, dahćeš, stenješ ka da te, Bože mi oprosti...“ (Bibić, SD, 29.5.2010).
- U jednoj emisiji Mosorijade, Bibić je ugostio Severinu Vučković te u jednom dijelu intervjuja kazao: „Skužaj ti si jedna dama, ali ja moran reć, rekli su oni da je ima najveću onu stvar u drugom razredu osnovne škole. Naime, sa 16 godina je iša u drugi razred i nikako nije uspia proć, zato je ima najvećega“ (youtube.com, 2009.).

Mosor se držao onoga kako Badurina i Pranjković tvrde da se vulgarizmi mogu nadomjestiti pristojnijim izrazom. Tako, *kurac* mogu nadomjestiti standardnojezične varijante *penis*, *spolovilo*, *spolni ud*, riječ *pička* riječima *vagina* /*rodnica*, izraz *jebati se* izrazom *spolno općiti*, izraz *zajebavati se* izrazom *šaliti se* i slično. „Semantičko žarište hrvatskih psovki tri su riječi

iz seksualnog područja: to su vulgarni nazivi za muški i ženski spolni organ (*kurac* i *pička*) te vulgarni naziv za spolno općenje (*jebati*)“ (Palijan, 2019:21).

Splitski humor Milorad Bibića Mosora je prije svega ekstrovertiran, direktan te površan. Isto kao i njegov gradski govor poprima odlike primitivizma te je lišen dubljeg smisla kojeg obično sadrže unutrašnji elementi kada dođu u sukob s eksternim otporima. Može se ustvrditi kako opisani humor zbog svoje nemilosrdnosti, surovosti i grubosti koji ne mari ni za koga te vrlo često u sebi sadrži vulgarizme, poprima naziv tipičnog uličnog humora kojemu Bibić uvijek pribjegava. Umjesto da se služi hrvatskim standardno-književnim jezikom, Mosor se drži svog dijalekta i gradskog govora čime daje na značaju što mjestu iz kojeg potječe, što svojim sugovornicima koji su nerijetko iz istoga grada. Time također pokazuje privrženost, poštovanje i ljubav prema spomenutome. Ubacivanjem vulgarnih izraza koje ponekad zna ublažiti na sebi svojstven način, Bibić svome novinarstvu daje na oštrini, brutalnoj iskrenosti, ali i slobodi koja mu je nasušno potrebna kako bi iz sebe izbacio svu količinu emocija koju u datom trenutku osjeća.

4. HUMORISTIČNI ŽANROVI

Što se tiče novinarskih žanrova koje je Milorad Bibić najviše koristio, to su svakako komentar te intervju. Prije svega se istakao pismenim komentarima za humoristično-satiričke listove *Berekin* i *Žulj* kao i onim vizualnog tipa koji su se mogli pogledati u televizijskoj emisiji *Nedjeljom u 2* na prvom programu hrvatske radiotelevizije. Intervjui se, isto tako dijele na pismene koje je objavljivala Slobodna Dalmacija te vizualne koji su se ekranizirali na kanal 5 televiziji u sklopu autorske emisije *Mosorijada*.

4.1. Komentar

„Komentar je oblik novinarskog izražavanja, mišljenja, stavova, ocjena i gledišta o događajima, pojavama i društvenim ponašanjima“ (Vasilj, 2014: 79 prema Kurtić, 2009: 362). Pod njega se podrazumijeva veliki broj angažiranih i kritičkih žanrova pomoću kojih novinarstvo doseže svoj puni značaj. Najvažnije karakteristike komentara su pojašnjavanje, interpretacija i koncentracija informacija s ciljem da ih publika što jednostavnije razumije. To nas dovodi do zaključka da komentar nužno mora imati moćan jezik, svrsishodno obrazlaganje te vještinu

uvjeravanja da začara svojim izričajem (Vasilj, 2014: 79). Malović i Ricchiardi (1996: 158) navode da je „komentar mišljenje, analitički sud o nekom događaju te za razliku od vijesti i izvješća, on ne obavještava o događaju, nego iznosi prosudbe u povodu događaja.“ Također smatraju da „mora biti aktualan, dakle vezan vremenski uz događaj, obvezatno donositi vrijednosna gledišta te da je on izrazito osobni tekst“. „Komentar se stoga može pisati osobnim (osebnim) stilom, koristeći bogatiji i stilski obilježeniji jezik negoli je to dopušteno, primjerice u izvješću“, poentiraju u svom djelu *Uvod u novinarstvo*. U dokumentarnom filmu *Goranov Wimbledon*, Bibić daje svoj osvrt o bivšem tenisaču Peteu Samprasu:

“Ja san jedanput čua on je osvojia nešto, osvojia je neki, neki Wimbledon, neki, nešto je osvojia za poludit puno i ovi, i onda ga je jedan novinar pita di će sad i onda je on reka da će popit neki, neki čaj i da se ide odmarat doma čitajući knjigu. Ma ajde, osvojia Wimbledon, ma kad osvojiš Wimbledon tribaš London okrenit naopako, a ne íc pit zeleni čaj i šta čitat, ovoga koga čitat, ma nemojmo se zafrkavat” (youtube.com, 2018.).

Drugi primjer Mosorovog komentara se tiče njegova izlaganja za časopis *Žulj*:

„Ne, neću se ja mišat u politiku jer politika nema nikakve veze sa sportom. Pogotovo ne u nas. Dok u cilome svitu političari trče kako bi šta prije ušli u sport, u Hrvatskoj se naši političari toga klone. Biže od sporta ka' vrag od tamjana! I svaka im čast. Kako bi to bilo kad bi političari davali lovu samo jednome nogometnome klubu, kad bi mu, nedaj Bože, prominili ime, kad bi mu rekonstruirali stadion, kad bi od svih hrvatskih sportskih klubova brinuli samo o njemu. To ne bi bilo lipo i zato smo svi sritni što to kod nas nije slučaj...“ (Bibić, 1999:17)

„Komentar je vrhunska novinarska forma i zahtijeva iznimno kvalitetna i sposobna autora“ (Malović, 2005: 244). Kao što se može iščitati, Bibićevi komentari nemaju zacrtana ograničenja jer se baziraju na subjektivnoj perspektivi autora. Mosor se izražava dojmljivo, imajući svoj posebni te prepoznatljivi, bogati i sadržajni stil te zanimljiv rječnik. Njegovi su komentari obično vrlo osobni te se ne libi koristiti zamjenicu *Ja* kao jasan odraz vlastitog mišljenja. Prije svega, oni obiluju humorom koji je vrlo poželjan jer ostvaruje osjećaj jedinstva te identifikacije njega kao autora i njegovih recipijenata. Mosor svojim karakterističnim humorom stječe povjerenje i pažnju publike te samim time kreira ugođaj pogodan za iskazivanje željenih tvrdnji, ali i ojačava sposobnost pamćenja informacija.

4.2. Intervju

Intervju ili razgovor služi kao temelj dobrog dijela novinarskog djelovanja te je on najkvalitetnije oruđe za ispitivanje reakcija i interpretacija, a ne za sakupljanje tvrdnji. Sam postupak intervjuiranja može biti vrlo intiman stoga je za uspješnog voditelja intervjuja, od ključne važnosti da posjeduje znatiželju, inteligenciju i ljudsku toplinu. Uz to što je itekako bitan čimbenik novinskog izraza, intervju je na glasu kao specifična metoda kojom se istražuje ljudsko znanje i mišljenje. Određeni mediji, kao što je slučaj s televizijom, idealna su podloga za intervjuiranje. Kvalitetan televizijski intervju privlači pažnju publike pa zbog toga novinari koji su zaduženi za vođenje takve vrste formata, obično postaju vrlo popularni (Malović, 2005: 217).

Malović (2005: 218) smatra da „dobar intervju ne mora biti samo s veoma istaknutom ili uglednom osobom, ali te su osobe, zbog njihove uloge u društvu, uvijek zanimljive. Ako su još i dobri sugovornici, duhoviti kozeri, brzi na jeziku i spontani, intervju ne može propasti.“

Razgovor za novine koji se vodi kao intervju zahtijeva konkretni talent, specifične pripreme i taktičku vještinu. Za takav je tip komunikacije potrebno biti u potpunosti spreman, sa svim potrebitim informacijama o osobi ili mogućem predmetu o kojem će se pričati (Pavlinić, 2001:29).

Istaknute karakteristike intervjuja su aktualnost te jezična autentičnost. Primarna mu je zadaća da iznese nove stvari i da to priopći na način kako ga sugovornik razumije. Novinarski se jezik diferencira od jezika osobe koja je gost intervjuja (Silić, 2006: 79). Kao klasični primjer Bibićevog intervjuja, poslužit će onaj koji je vodio s Mirom Kučićem:

B: Za vas se govori da ste zaštitni znak hrvatskog ribarstva, na funkciji ste predsjednika Udruženja ribarstva pri Hrvatskoj gospodarskoj komori. Zna li vi, kao veliki metar od ribe, odgovor na pitanje - odakle se čisti riba, od glave ili od repa?

Ni od glave ni od repa!

B: Nego odakle... Od spolnog organa?

S lijeve na desnu stranu...

B: ...A kako je treba okrenuti da se zna koja je lijeva, a koja desna strana ribe?

Glava ribe mora biti okrenuta prema jugu! Uvijek prema jugu. Ako ste dešnjak uzmete ribu u lijevu ruku i čistite je desnom rukom s desna na lijevo, a ako ste ljevak uzmete ribu u desnu ruku i čistite je lijevom rukom s desna na lijevo...

B: A ako ste ljevičar ili desničar?

Nema kod nas klasične ljevice i desnice... S tim da je, ako se to uopće može nazvati ljevicom i desnicom, Ivo Sanader najljeviiji među desničarima, a Ljubo Jurčić najdesniji među ljevičarima...

B: Opa, počelo je, počelo...Ajmo još malo o ribi: treba li posebno čistiti škrge, a posebno crijeva...

Jednim potezom treba znati izvući škrge i crijeva zajedno!

B: Kojom rukom?

Znam što hoćete čuti: lijevom! Lijevo je moja strana!

B: Dakle, priznali ste: vi ste ljevičar!

Pripadam onom dijelu umjerenog lijevoga kojemu, vjerujem, pripada svaki intelektualac na svijetu. Intelektualno mora pripadati lijevoj strani...A ja sam na lijevoj strani i zbog toga što sam napravljen-lijevom spermom!

B: Lijeva sperma?

Da, to znači da vam je i otac bio ljevičar. A to je kod mene slučaj... (Bibić, SD, 20.10.2007.).

Za Mosorov intervju vrijedi kako bi Vasilj (2014:95) rekao da „razbija monopol koji novinari imaju u pristupu medijima. Najbolje ga je koristiti za ispitivanje mišljenja i pogleda, a ne samo za prikupljanje činjenica.“ Bibićevo neprestano korištenje humora se može percipirati kao metoda očuvanja ugleda, ali istovremeno za opuštanje napetosti te samim time i osnaživanja povjerenja između sebe i sugovornika. Spomenuti humor postiže što prostom upadicom *spolni organ*, što time što se pomalo pravi glup i neupućen o načinu tretiranja čišćenja ribe. Također se iznimno vješto služi navođenjem na određeni odgovor, to jest trag koji će „izdati“ njegovog sugovornika o mogućoj političkoj orijentaciji.

4.3. MIKROSTRUKTURE – ANEGDOTA, VIC, DOSJETKA

4.3.1. Anegdota

“Anegdota je ustvari kratka, duhovita pričica, opis događaja, susreta, mala scenska igra” (Hadžić, 1998: 106). Prema Stamaću i Škrebu (1983: 246) “anegdota je kratka, duhovita, pa i satirično zajedljiva pripovijest o znamenitim ljudima ili događajima. Gradivo kojim biva oblikovana preuzeto je iz svakodnevnice, pa su elementi fantastičnoga svedeni na minimum. Likovi su postavljeni u realan kontekst, ali kako su nosioci humora i satire, donekle su groteskno karikirani.” Anegdota u svom osnovnom obliku govori o određenoj dogodovštini iz života neke poznate osobe, odnosno riječ je o situaciji koja je manje poznata, a vrijedna je pamćenja i prenošenja, iz razloga jer je poučna, smiješna ili neobična. Ona se smatra istinitom te kod nje vrijedi fabulativni zakoni koji takvu vrstu događaja “umotaju” u zanimljivu i dopadljivu priču. Može se ostvariti da poučni dio anegdote bude manje izražen u odnosu na efektni završetak. Isto tako, anegdota ponekad sačuva izvorni oblik interesantne pričice, ali može postati manje ili više razvijena priča, koju odlikuju skicuozna fabula, humorni ton i dojmljiva poenta (Lešić, 2008: 357-358).

Kroz razgovor s gostom emisije Mosorijada, Ivicom Fleschom, Bibić je istaknuo sljedeću anekdotu:

„Najteži trenutak u životu kad san moga upropastit, najveća neugoda u životu. Direktni televizijski prijenos utakmice Rabotnički-Bosna u Skopju. Sudimo, nažalost, pokojni sudac Nenad Tošović iz Beograda i ja. Direktnan prenos, subota u pet uri popodne. Ovo je bia čovik koji je među prvima ima video, o tome ćemo poslin u Splitu. Snima tu utakmicu i negdi u četvrtoj, petoj minuti, kolega sudac i ja na parketu, puna dvorana, kamere te prenos direktni. Osjetimo da nas počne u drobu strić i znate već šta, situacija kad triba trkat na zahod brzinom ka Carl Lewis. Mi smo morali izdržat do poluvremena i kako smo se mi ponašali, kako smo mi hodali, koje smo mi face činili da se ne osramotimo za cili život, da vam ne pričan, a jedini čovik koji je u tome gušta je, evo ga ode, Ivica Flesh. Kako ti nije neugodno? To je muka bila. Moš zamislit šta bi se dogodilo da smo pukli, jedan i drugi. Ti si to čeka, to bi ti volija. Koji si ti...“ (youtube.com, 2009).

Sugovorniku Borisu Dvorniku, ispričao je kratku zgodu iz djetinjstva: „...a dobro onda nije bilo ovih depiliranja pa su ženske imale brke. Ja se sićan ka dite. Imala je jedna u ulici dlake na nogama, kad bi puva vitar, nosilo bi ih ka travu“ (youtube.com, 2009).

Bibićeva upotreba anegdota ponajprije služi kao svojevrsni odmor usred intervjua te mali odmak od same delikatnosti razgovora. Kao gledatelj, odnosno slušatelj, gotovo je nemoguće pored ovakvih Bibićevih upadica ne nasmijati se te ostati indiferentan i ozbiljan. Međutim, ne samo što ovakav pristup relaksira publiku, već zasigurno i opušta sugovornika koji se potom osjeća ugodno i poželjno u Mosorovom društvu. Anegdote su samo mali dio u raznovrsnom opusu sredstava koje splitski novinar koristi kroz svoje novinarske nastupe.

4.3.2. Vic

Vic je kraća jezična struktura kojoj je glavna zadaća ostaviti komičan utisak, na način da se sažeto opišu određene situacije, karakteri ili događaji. Također, on u jezičnom iskazu ili obilježjima opisanog, nastoji odgonetnuti kontraste i neslaganja što izaziva smiješne reakcije. Pošto je konstrukcija viceva obično poprilično složena, kod njih se najčešće eksploatira dvosmislenost nekih riječi i životna protuslovlja koja prožimaju svakidašnjicu. Direktni kontrast u njihovom shvaćanju uglavnom odigrava ključnu funkciju (Solar, 1982:169-170).

„Kažemo da je vic malen, tzv. mikrooblik, da je priča, dakle da ima pripovjednu strukturu, da je šaljiv usmeni žanr te da ima neočekivan i duhovit svršetak“ (Jambrešić-Kirin I sur., 2018: 134).

Ultimativni komičarski vic, neočekivano i dinamično dozvoljava da se poznato doima nepoznatim, obično nesvakidašnjim, stvarno nestvarnim dok se istovremeno stvara fiziološko kričanje kratkotrajnog zanosa. “Vic je igra oblikom koja pruža priliku da se shvati kako prihvaćeni obrazac nije nužnost“, izjava je britanske antropologinje Mary Douglas koja govori o koncepciji situacijske promjene. Igra oblika koju vicevi iskorištavaju, zapravo predstavljaju uvažene društvene običaje. Nesklad humora neskriveno tumači poprilično slaganje, odnosno srodnost strukture društva i vica, ali istovremeno priča protiv tih struktura dokazujući da nisu neophodnost (Critchley, 2007: 20).

- Stota emisija Mosorijade je ponudila duhovito-zanimljive isječke iz nekoliko prijašnjih epizoda pa tako imamo dio u kojem Milorad Bibić postavlja pitanje Stjepanu Mesiću,

na koje sam odgovora: „Je li znate šta je na svitu bolje od ženske? Ja ću vam dat odgovor. Dvi ženske.“ (youtube.com, 2009.).

- U jednoj epizodi, naš je novinar upitao pjevačicu Severinu Vučković: „Nego vic, je li istina da ti ispod pupka piše objekat pod videonadzorom?“ (youtube.com, 2009.). Edi Maruzin je bio svjedok Bibićevog humora te je Bibić kroz intervju provukao iduću stvar: „Vi i ja nemamo dlake na glavi, pa me zanima znate li tko je od dvojice skroz ćelavih, kao što smo nas dvojica, ipak ćelaviji? Ćelaviji je onaj koji ima veću glavu! Dakle, ja.“ (Bibić, SD, 28.02.2009).

Milorad Bibić kroz navedene primjere viceva potvrđuje status tipičnog Splitsanina. Splitsanin zna kako se direktno, istinito i grubo narugati svakoj neiskrenosti te uvijenosti. Split kao grad je karakterističan po tome što se ni u jednom drugom mjestu ne govori toliki broj viceva niti se u tolikoj mjeri podbada (ne)priznate ličnosti. Međutim, splitski vic nije bolan jer čak i kada ima nečeg zločestog u sebi, nije pretjerano žestok i lako se oprost. Može se ustanoviti kako je takav vic zapravo opomena koja potječe iz naravi podložne šali te satiri te se prvenstveno priča da nasmije i govornika i slušaoca. U Splitu šale proizvode svi, ali pritom se malo tko vrijeđa (Kudrjavcev, 1985: 347 prema Niko Bartulović, Izložba Foretić- Mitrović u Splitu, Narodni list, Zadar, 1913.).

4.3.2.1. Vulgarni vicevi

„Vulgarizmi i psovke nisu obavezan dio razgovornoga stila, no u njemu se gotovo u pravilu pojavljuju i tada razgovorni stil izlazi iz okvira standarda. Vulgarizmi i psovke riječi su koje vrijeđaju pristojnu dikciju“ (Tončić, 2015: 20-21 prema Težak 1991.). Psovke i vulgarizmi pripadaju ekspresivnom te emocionalnome rječniku negativnoga predznaka te u suvremenom vremenu zadiru u novinarsko-publicistički funkcionalni stil što je dovelo do brojnih rasprava je li njihova upotreba legitimna i zaslužuju li svoje mjesto u leksiku. Kada vulgarizmi te psovke doprinose jezičnoj metaforičnosti i slikovitosti, tada pospješuju jezik u cjelini. Psovke su uglavnom kraćeg oblika te se tiču seksa, ekskrecije i natprirodnoga. Mogu izražavati osjećaje: ljutnje, iznenađenja, bijesa, sreće ili veselja te pripadnosti grupi (Tončić, 2015: 20-21 prema Katnić-Bakaršić 1999: 84). „Psovke su zapravo konstanta razgovornoga jezika na dijakronijskoj razini. Psovke možemo danas smatrati poštapalicama u razgovornome stilu jezika“ (Tončić, 2015: 20-21 prema Opačić 2014.).

- Ranije spomenutom Maruzinu, Mosor je rekao: „A znate li uvjerljivo najbolju definiciju ćelavosti? Ćelavost je promjena glave u guzicu, najprije po obliku, a zatim i po sadržaju!“ (Bibić, SD, 28.02.2009)
- Doktora Srđana Zavorovića je za Slobodnu Dalmaciju pitao: „Kako reagiraju vaše pacijentice kada ih susretnete izvan ginekološke ambulante? Znate li onaj vic o ginekologu: da on žene ne prepozna po faci nego, oprostite na izrazu, po pički!“ (Bibić, SD, 24.02.2007)
- Mosor je Stjepanu Mesiću za kraj intervjua odlučio ispričati vic: „Znate li što je to Pirova pobjeda? Kad žena prizna mužu da ima najvećega pimpeka u ulici!“ (Bibić, SD, 05.03.2017)

„Erotika u vicu ima ulogu nedužnog strip-teasa. Dosjetka ublažuje stidljivost, komično poništava porno-učinke seksi vica, i kad je na rubu vulgarnosti kao da poručuje: Oprostite, ako vam je to istinski smiješno, ne može biti vulgarno. Vulgarnost je inače nespojiva s humorom, i gdje ona počinje tu smijeh završava“ (Hadžić, 1998: 103).

4.3.3. Dosjetka

Dosjetka je govorna komunikacijska struktura koja osigurava da se javno i skupno odrađuje pojedinost koja stvara ugodu, a koja inače radi samozatajno ili se uopće ne čini. Naglo smijanje slušaoca se veže uz tu metodu, ali i za onu karakteristiku dosjetke koja se obično imenuje eksplozivnim obrtanjem značenja. Prije svega, dosjetka otkriva, na iznenađenje svih, na koji način podmetnuti ili nauditi sankcijskoj moći unutarnjeg i vanjskog autoriteta. Uz to, ona pokazuje kako je moguće kontra potencijalnim pritužbama djelovati ili makar samo spoznajno dočarati nešto što je inače zabranjeno (Plader, 2004:221).

Freud (1905: 130) dolazi do zaključka kako užitak zavisi o tehnici dosjetke, ali i o njenoj biti odnosno je li tendenciozne ili neutralne prirode. Postoje tri tendenciozne dosjetke: dosjetka koja može ogoliti ili opscena dosjetka, agresivna i cinična, to jest kritična dosjetka. Naknadno im je austrijski utemeljitelj psihoanalize, dodao i četvrtu, dosjetku koja je najmanje prisutna, a sadržava apsurd. Za nju je izjavio da ne vrši napad na ustanovu ili osobu, nego na stabilnost samog ljudskog saznanja koje predstavlja jedno od apstraktnih vrijednosti (Zergollern-Miletić, 2021: 88). “ i brzina bit su dosjetljivosti” (Critchley, 2007:16).

- Mosor je na ovaj način priveo kraju intervju s umirovljenim nogometnim sucem Mateom Beusanom. Završit će s jednim zafrkantsko-zločestim komentarom: Mateo Beusan je "Oko sokolovo", a ponekad zna biti- "Ćoravo oko"! (Bibić, SD, 13.06.2009.)
- Rade Čikeš Medan je u Bibićevoj Mosorijadi izjavio da je Freud njegov veliki učitelj. „Jel ti znaš sličnost između sebe i Freuda? Ne zafrkajen se“, rekao je voditelj. „Znam, on je rođen 7.5 a ja 6.5“, uzvratio je Medan pa se Mosor dosjetio: „Ma ne to nego ne završava vam ni jednom ni drugom prezime na ić“ (youtube.com, 2009.).
- Nakon što je Bibić pretpostavio da će njegovom sugovorniku Damiru Kajinu skočiti tlak jer je izjavio da je on „uvjeren da bi Thompsonov koncert u pulskoj Areni prošao bez jednog jedinog incidenta i da bi Arena bila punija nego ikad“ (Bibić, SD,18.10.2008), Kajin ga je upitao je li on navija za Thompsona. Kao i uvijek, kreativni Mosor je dao mašti na volju: „Ne, ja navijam za Radnički nogometni klub Split i košarkaše splitskih "žutih"!“ (Bibić, SD,18.10.2008)

“Tko god se našao u Splitu”, kaže Radica, “taj je uvijek morao osjetiti snagu splitskog humora, s koliko malo uzrečica Splićani daju oznaku jednog događaja, jednog čovjeka, ili postavljaju i rješavaju probleme. Za volju jedne šale Splićanin bi žrtvovao sve od sebe: i kada ga ostavlja, on umire” (Kudrjavcev, 1985: 346-347 prema Radica, Vječni Split - Portret jednoga grada, sv. 2., str. 117. – 130., 1957.).

Milorad Bibić je kroz svoju profesionalnu karijeru bio usredotočen na dva novinarska žanra, komentar te intervju. Njih je smatrao najprikladnijima za ubacivanje anegdota, (vulgarnih) viceva te dosjetki prepunih humorističkim ispadima, ali i kao dobar temelj za svoja osobna stajališta što nas dovodi do zaključka kako je njegovo novinarstvo bilo sve samo ne objektivno. Njegovi komentari koje je davao na razna područja, od politike pa sve do sporta, su najčešće bili kako bi se reklo „bez dlake na jeziku“. Intervjui su mu zbog čestog ruganja sa sugovornicima djelovali neozbiljno, iako je to sve Mosor radio s ciljanom namjerom – da se postigne opuštenu atmosferu i zabavi publika. Kako su komentar te intervju vrlo kvalitetne forme koje ne može svatko prakticirati u svojim iskazima, logički je iščitati da je Mosor bio vrhunski novinar. Pošto ništa kod Bibićevog novinarskog izraza nije uobičajeno, to se može reći i za korištenje anegdota, viceva i dosjetki koje nisu česti slučaj kod hrvatskih novinara. Takve mini žanrove uglavnom pronalazimo u književnosti, a rijetko u nečijim komentarima te intervjuima s istaknutim ličnostima. Bibić se držao onoga što je publicist i novinar Fadil Hadžić

napisao. "Što kraći, što jednostavniji, to je ubojitiji"- geslo je dramaturgije usmenog vica. Izvrsni govorni vic poprima svoju najefikasniju svrhu i dovršenost onda kada je ograničen na minimalan broj riječi te bez standardnih početnih pojašnjenja (Hadžić, 1998: 85).

5. HUMORISTIČNI STIL I STILSKA SREDSTVA

Vasilj (2014:28) smatra da „oni koji pišu komentatorske žanrove, imaju autorske emisije te rade izravne prijenose, trebaju razviti svoj osobni stil kako bi bili prepoznatljivi.“ Uz talent, zahtijeva se i velika količina rada da se to uspije postići jer odlični se rezultati ne postižu kada jedno od toga dvoje manjka. U televizijskoj emisiji sportski novinar je taj koji uz razvijenu osobnost treba znati kako bez usiljenosti predstaviti samoga sebe na prirodan te jednostavan način.

„Dobar novinar posjeduje i pronicljivo, rendgensko oko, te osjećaj za ritam emisije koju mora u potpunosti držati "pod kontrolom". Naravno, to je već stvar iskustva i stila rada samog novinara“ (Malović i Ricchiardi, 1996: 61).

5.1. Figure ponavljanja

5.1.1 Ponavljanje

Višestruko prisustvo jednakih kompozicijskih ili jezičnih komponenti čine postupak ponavljanja za koji se tvrdi da je najstariji i najlakši način oblikovanja navoda. Djelovanje jezika se temelji na pretpostavci o neograničenoj komunikaciji uz pomoć limitirane količine jezičnih jedinica (leksema, fonema i morfema, leksema) te gramatičkih kategorija. Ponavljanje je osnovna retorička taktika stvaranja jasnoće, emfaze, govornog širenja, ali i predlaganja emocionalnih ostvarenja. Kao općenito pravilo koje služi kao korijen mnogih figura dikcije i konstrukcije, ono posjeduje ritmotvornu, kompozicijsku te semantičku zadaću (Bagić, 2012:255).

Nakon što mu je Jovica Kozlica u toku intervjua rekao da je „tehnik bacanja papira u dalj jednaka tehnici bacanja koplja, da je baciti papir formata A4 pedesetak metara kao da bacač koplja baci svoju atletsku alatku 150 metara. Uz to, mi sami izrađujemo ono što bacamo u dalj...“ (Bibić, SD, 09.05.2009), Mosor ga je upitao: „Ovo je treći put da vam govorim riječ

oprostite... Sad ću i četvrti put: oprostite, ali je li vi to mene zajebajete!?" (Bibić, SD, 09.05.2009).

Učinci ponavljanja sežu od blagozvučnosti, privlačenja pažnje, formiranja patetičnog tona te naglašavanja emocionalnog govornikovog stanja, pa sve do osobina tematiziranog motiva, predmeta, situacije. Mosor ovdje potvrđuje „da ponavljanje nikad nije svedivo na puko opetovanje istog jer figure ponavljanja bogate smisao iskaza, pridonose njegovu zapamćivanju, izrazom slijede opsesivnu misao, izazivaju smijeh, ritmiziraju i segmentiraju iskaz, izdvajaju i naglašavaju ključne riječi i sl.” (Bagić, 2012:256 prema Škreb 1983.).

5.1.2. Epanalepsa

Bagić (2012: 101) pod epanalepsom podrazumijeva “periodično ponavljanje iste riječi, skupine riječi, stiha, rečenice ili čak fragmenta u iskazu ili tekstu. Razmaci između dvaju pojavljivanja istog izraza mogu biti manji ili veći; što su kraći i pravilniji, figurativni su učinci intenzivniji. Postupak je prikladan za isticanje ključnih riječi, opsesivnih misli, finih značenjskih nijansi.”

Kao primjer će poslužiti Mosorovo izlaganje kao dio komentara iz časopisa *Žulj* o hrvatskom nogometnom klubu Dinamo iz Zagreba:

„Svi se vesele proljetnim radostima osim- nogometaša Dinama, pardon Croatie. A oni svakoga proljeća tradicionalno- pucaju od smijeha! I tako već godinama. Bolje rečeno desetljećima. Zašto? Odgovor na to nisu mogli dati sportski novinari nego - medicinski stručnjaci. Naime, utvrđeno je da je za taj tradicionalni smijeh "modrih", koji traje od polovice travnja do kraja svibnja, kriva- trava na stadionu u Maksimiru! Ne, nije riječ o nekakvoj proljetnoj alergiji na travu nego je uzrok toga svakodnevnoga proljetnoga smijeha brojnih generacija "dinamovaca"- visina trave! Jer generacije i generacije igrača Dinama, pardon Croatie bili su toliko visoki da ih je proljetna trava redovito šakljala po jajima! ...Isto tako postoje raznorazni podaci o tome koliko igrača Dinama, pardon Croatie može ući u lift da se ne upali žaruljica koja pokazuje-prekoračenje dopuštene težine. ... Bitno je to da Dinamo, pardon Croatia ima predivnu navijačku skupinu Bad Blue Boyse koji su toliko odani svome klubu da i na jedinom pravome superderbiju prvenstva Hrvatske, na utakmici između Dinama, pardon Croatie i Hajduka, izdrže na stadionu čak 64. Minute! Svaka čast! Oni toliko brinu o svome Dinamu, pardon Croatia

da su i u Auxerreu učinili ovaj incident kako bi svoj klub iduće sezone oslobodili tradicionalne bruke-ispadanja u 1.kolu bilo kojega europskoga klupskoga natjecanja“ (Bibić, 1995: 29).

Uporno spominjanje dinamovog tadašnjeg službenog imena Croatia (koje se nije dugo zadržalo), Bibić cijelo vrijeme skreće pozornost koliko mu taj naziv vjerojatno nije po volji. Sama činjenica koliko je puta spomenuo novonastalo ime zagrebačkog kluba uz riječ „pardon“ što u splitskom govoru predstava izraz za „oprostite“ (jezikoslovac.com, 2022.), sugerira kao da se ispričava jer nikako ne može zapamtiti promijenjeni naziv. Takvo „pretvaranje“ stvara i smiješni učinak kada se uzme u obzir i ton kojim govori te se posprdnno odnosi prema cijeloj tadašnjoj situaciji oko kluba.

Bibića nije previše zanimala činjenica kako su figure ponavljanja više svojstvene kakvoj poeziji, jer ih on učestalo posjeduje u svojim rečenicama. Opetovano spominjanje kakve stvari, situacije, pojma i drugog, ima svoju standardnu ulogu koja se odnosi na isticanje važnosti dotičnog u gomili informacija koje čovjek zaprimi čitajući određeni novinarski proizvod. Ponavljanje kao najstarija figura takvog tipa te epanalepsa kao noviji izdanak daju na ritmu, dinamici te intenzivnosti govornika. Bibić ne navodi neke stvari ponovno na isprazan način, već vrlo svjesno te stilski utemeljeno uzima spomenute figure te ih stavlja na pravo mjesto. Kao i sve do sada, tako i figure ponavljanja ponajprije upotrebljava kako bi izazvao smijeh i tople osjećaje.

5.2. FIGURE MISLI

5.2.1. Antifraza

“Antifraza je figura uporabe riječi sa sebi suprotnim značenjem” (Silić, 2006: 78). Prije svega, antifraza predstavlja govornu figuru kojom se misli protivno od onog što se izražava te je za njeno shvaćanje, poznavanje konteksta od izrazite važnosti. Riječ na koju se zapravo misli, zamjenjuje antonim, dok izraz ili rečenicu nadomješta sintaktička konstrukcija koja skroz preokrene smisao izrečenoga. Iako se često uspoređuje s ironijom, antifraza je zapravo njen temelj, a ironija je na glasu kao njena poznatija podvrsta. Zahvaljujući njenoj figurativnosti koja se izjašnjava u širem tropološkom kontekstu, na njoj se baziraju procesi ironizacije te

eufemizacije. Ovakvo stilsko sredstvo može imati brojne učinke te tako ovisno o čemu se govori, pošiljatelj iskazuje strah, sram, gorčinu, prezir i slično. Na taj način, antifraza čas posluži kao znak opreza, a čas predstavlja razorno polemičko sredstvo. Govoreći o predmetu tumačenja, njome se određena situacija gleda tako da se pozornost odvuče na nešto neprihvatljivo. Isto tako se u polemici neiskrenim komplimentiranjem ismijava, raskrinkava, ili podvrgava satiri. S druge pak strane, primatelj antifrazu doživljava kao iznenađenje. Ponekad ga zabavi i zavede, ali ga istodobno prisiljava da je razumije i vidi nenormalnost situacije, da o njoj promišlja i u konačnici ju osudi (Bagić, 2012: 46-48).

Milorad Bibić se u humoristično-satiričkom listu *Žulj*, ispod svojih komentara potpisivao pseudonimom *Komarac* što je pravi primjer antifraze u njegovom novinarstvu, obzirom da je izgledao posve suprotno. Naime, Bibić je svoj nadimak Mosor zaradio jer je bio vrlo uočljiva pojava s visinom od preko dva metra i težinom 110 kilograma.

Idući se primjer očituje u Mosorovom razgovoru koji je vodio s tadašnjim glazbenikom i reporterom HRT-a Vjeranom Mišurcem gdje mu je, čitajući ga i slušajući u jednom trenutku, Mišurac rekao da je za njega Bibić malo lud, na što je slijedio novinarov odgovor: „Bolje bit malo lud ka ja nego malo pametan ka ti!“ (Bibić, SD, 29.12.2007).

Zadnji se primjer odnosi na još jedan u nizu intervjuja koje je vodio u svojoj rubrici *S vrha Mosora* za Slobodnu Dalmaciju. Ovoga je puta sugovornik bio Tonći Huljić. Bibić mu se žalio da je 20 godina pokušavao s njime napraviti intervju te mu nisu pomogle ni preporuke prijatelja Ivice Flescha, Zorana Graše i Željana Radmana jer bi ga Huljić svaki puta odbio. Na to mu je vrsni tekstopisac i glazbenik odgovorio da to nije bilo osobno te ga nikad nije doživljavao ozbiljno. Bibić je i na to imao spremnu repliku: „Što, zar hoćete reći da sam ja neozbiljan čovjek i novinar!? Ja jednostavno pucam od ozbiljnosti“ (Bibić, SD, 20.08.2011).

Antifraza se pojavljuje u gotovo svim tekstnim vrstama dok je ovdje očita njena uporaba u komentaru te intervjuu. Njenim korištenjem, Bibić na humorističan način uspijeva ovladati time da ne uvrijedi ni sebe, a ni sugovornika te se uvijek može izvući onime da nije mislio suprotno od rečenoga, ako za to kasnije vidi potrebu. Također, naš novinar s antifrazom dobiva na malom obratu i neočekivanim odgovorom, zapravo razbija monotonost razgovora i može se reći da se njome služi kako bi izgovoreno uvijek išlo u njegovu korist.

5.2.2. Hiperbola

„Hiperbola je figura prenaplašavanja osobina predmeta ili intenziteta radnje, pojačavanja izraza do krajnjih granica“ (Silić, 2006: 78). Jačanjem ideje, osjećaja ili obavijesti, pretjerivanjem apostrofira emotivni odnos govornika prema predmetu same izjave. Ova figura može umanjivati te uvećavati realne karakteristike pojava, stvari, emocija ili bića. Služi kao važno sredstvo koje se usredotočuje na razvitak i proširivanje određenog iskaza stoga se smatra jednim oblikom amplifikacije. Korisnik hiperbole nametljivo prikazuje situacije većima i/ili manjima, no što one uistinu jesu. Obzirom da je ona izvedena figura, nema individualnu strukturu, već se pojavljuje kroz druga sredstva kao što su na primjer usporedbe, metafore, metonimije, gradacije, sinegdohe i druge (Bagić, 2012:140).

Bibićev komentar iz časopisa Žulj gdje izražava vlastite želje koje su i više nego očito pretjerane te nemaju previše veze s mogućim ostvarivanjem istih:

„... kad bi Toni Kukoč bija proglašen najboljim igračem u NBA ligi, kad bi Dino Rađa osvojia svjetsko prvenstvo u podvodnom ronjenju i podvodnom ribolovu, a tandem Goran Sobin- Vinko Bajrović svjetsko prvenstvo za parove u vatanju riba udicom, kad bi koji Splićanin bija prvak makar i u-pljucanju u dalj!“ (Bibić, 1999:17).

Drugi primjer hiperbole se očituje u intervjuu sa Srećkom Lorgerom gdje ga je upitao zna li koliko je težak te je istaknuti pisac, novinar i urednik Mosoru odgovorio da ima 64 kilograma jer se vagao prije nekoliko dana. Milorad Bibić mu nije ostao dužan, već je imao spreman komentar i na to:

„Šta, da ti imaš 64 kila!? Biće si se onda vaga u debelon kaputu s najtežin gojzericama na nogama.. „ (Bibić, SD, 22.11.2008).

U emisiji Nedjeljom u 2, komentirao je gosta emisije Tonija Kukoča:

„Toni je, ako niste znali bia vrhunski stolnotenisač i pionirski prvak Dalmacije u stolnom tenisu. Da je osta u ping pongu i tamo bi učinia svjetsku karijeru. Toni je ka pionir bia uspješno livo krilo Ajduka. Da je osta u balunu i tamo bi bia najbolje livo

krilo na svitu. Ma da se natjeca u pljucanju u dalj i odanju nazad, on bi bia najbolji“ (youtube.com, 2008.).

„Hiperbola obilježava funkcioniranje medijskih diskursa, jer posredovanim informacijama pridaje život, atraktivnost, kolokvijalnost, budi interes kod čitatelja“ (Bagić, 2012: 142). Upravo je to Milorad Bibić Mosor postigao svojim upornim izražavanjem hiperbole, što kroz intervju, što kroz komentar u pisanom ili vizualnom obliku. Čitatelj, odnosno slušatelj ne može ostati imun na Bibićevo veličanje ili ruganje koje je oboje usmjereno na sugrađane koji mogu itekako dobro razumjeti poantu izrečenoga. Ostaje dojam da vrlo uspješno zna kada i gdje iskoristiti hiperbolu što mu dolazi vrlo spontano i prirodno.

5.2.3. Eufemizam

„Eufemizam je figura ublažavanja oštra izraza blažim“ (Silić, 2006: 78). Također, njime se smatra pojam koji mijenja vulgarizam i/ili riječ koja predstavlja neki neugodan, opasan ili šokantan prizor. Eufemizacija je postupak koji se inače bavi čovjekom i njegovim društvenim djelovanjem. Istinski mu je uzrok strah pred zlim koji izjednačuje stvar i riječ pa se govor određenih riječi shvaća kao provociranje demona ili svetogrđe. Povoljniji te lakši izraz se obično uzima kada je riječ o spolnosti, probavi, ratu, politici, religiji, smrti, teškim bolestima, porocima i tako dalje (Bagić, 2012: 119). Eufemizam emotivnu ulogu jezika spušta na najmanju razinu zbog toga što se koriste opisni označitelji umjesto onih afektivnih. Može se reći da se eufemizmi stvaraju kao posljedica tabuiziranja, odnosno žudnje jezika da odustane od imenovanja i pribjegne neizravnoj metodi. Takvo distanciranje od obavijesnosti je zapravo implicitni dogovor sudionika komunikacije o najmanje uznemirujućem suočavanju s prirodnim tvrdnjama (Bagić, 2012: 119 prema Anić, 1994). „Eufemizacija je vjerni pratitelj procesa kulturacije društva. Najartističniji eufemizmi nastaju, dakako, u književnosti, a najviše ih je u novinarskom jeziku i jeziku diplomacije.“ (Bagić, 2012:21).

- Mosor je često znao u svojim komentarima za Žulj, govoriti u ime nekih poznatih ličnosti pa je tako jednom prilikom izjavio: „Robert Prosinečki: Mogu li govoriti španjolski? Jedino sam tada siguran da mi neće izletjeti koja "beogradska reč"...“ (Žulj 1995: 30).
- Drugi se primjer odnosi na dio komentara o već spomenutom Kukoču: „Međutim, ima jedna stvar koja zapravo objašnjava zašto se Toni uvatila golfa i to mu svaka čast. Nema lipšeg sporta za muškarca nego gađati i pogađati u bužu ka i u golfu. Ako niste znali šta

je buža. Buža se na hrvatskom jeziku kaže rupa . Zdravi i veseli bili!“ (youtube.com, 2008.)

Eufemizacija pretpostavlja povoljan govor o nepovoljnome čega je Bibić toga svjestan te mu ovakvo korištenje lakših i društveno prihvatljivijih izraza „ide na ruku“ jer ga se ne može teretiti da se nepropisno i neprofesionalno izražavao. U prvom je primjeru potrebnije razumijevanje konteksta i vremena u kojem je iznesen dotični komentar pa je shodno tome upotrijebio „beogradsku reč“ (a ne riječ) umjesto „srpsku“ jer time izbjegava nacionalni jezik što je osjetljiva tema uzimajući u obzir da je riječ o 1995. godini kada se još odvijao Domovinski rat. Treba znati da je Prosinečki tada igrao za Španjolski nogometni klub Real Madrid, ali je prije toga nastupao za beogradsku Crvenu Zvezdu. Kod Kukoča se spominje *gađanje buže* gdje se više nego očito misli na seksualan odnos muškarca i žene što je Mosor vješto izbjegao, izgovorivši usporedbu s golfom. Time je htio naglasiti ljepotu osjećaja kod obje aktivnosti bez da konkretno spomene na koju je prvotno mislio.

5.2.4. Metafora

„Metafora je figura prijenosa značenja po sličnosti“ (Silić, 2006: 78). Po tom se načelu imena i stvari jednog životnog područja prebacuju u neka druga te se isto tako spajaju dvije raznovrsne ideje, odnosno radi se na vezi koja nije česta u svakodnevnoj komunikaciji pa se na taj način stvaraju spona i relacije između stvari koje inače uobičajeni jezik rijetko primjećuje (Hudeček i Mihaljević, 2009:150). Ovakvo stilsko sredstvo gdje dolazi do zamjene jedne riječi drugom sukladno značenjskoj analogiji ili srodnosti se najčešće događa u kontekstu te o njemu mnogo ovisi. Gledajući karakter metaforičkog značenja, nivo metaforičnosti i vrste diskursa u kojima se javlja, razlikuju se poetska, spoznajna i ekspresivna metafora. Upravo potonja ima izražen karakterizacijski potencijal. Ona prvenstveno služi ocjenjivanju određenih pojava ili stvari jer obično hvali ili kori, podupire ili osporava. Njena je pojava česta u razgovornom jeziku, medijskom i promidžbenom diskursu (Bagić, 2012: 187-188).

Mosorov primjer metafore se uočava kod razgovora s kolegom novinarom Ivicom Fleschom u televizijskoj emisiji Mosorijada: „Naime, da si ti vrlo strpljiv čovik koji vata ribu, ali da je zna proč cili dan da ne uvatiš ništa, možda eventualno upalu pluća“ (youtube.com, 2009.). „Povezujući različita područja, metafora reorganizira naše viđenje svijeta, pokreće imaginaciju, obogaćuje percepciju, a iskazu priskrbiljuje neposrednost i slikovitost“ (Bagić, 2012:187). Sve je to Milorad Bibić postigao navedenom izjavom. U ovom je medijskom diskursu izabrana metafora uvjerljiva jer djeluje kao neka vrsta argumenta, ali i zavodljiva jer očigledno privlači

slušateljevu pozornost. Voditelj emisije se našalio sa sugovornikovom nesposobnošću da uhvati ribu te mu samim time zalijepio etiketu lošeg ribara koji se preko zime može razboljeti dok čeka svoj plijen. Sve je to učinio na način da se samo poslužio običnom metaforom.

„Još od antike metafora se promatra kao najsnažnija i najčešća figura, kao kraljica figura. Ona spaja udaljena iskustvena područja i sfere svijeta, povezuje različita osjetila i osjete te može ubrzati ili usporiti komunikaciju“ (Bagić, 2012: 187). „Komičan efekt postizemo kad se pretvaramo da neki izraz shvaćamo u doslovnom, a bio je upotrijebljen u prenesenom smislu. Ili: Čim se naša pažnja usmjeri na materijalnu stranu neke metafore, izrečena misao postaje komična“ (Bergson, 1987: 77). Svjestan je navedenih činjenica bio i Bibić Mosor koji je uz metaforu, u svojim izjavama imao antifrazu, hiperbolu te eufemizam. Sve te figure misli utječu na izražajnu cjelinu veću od same riječi, to jest tiču se na šireg smisla onoga što je u riječi rečeno. Mosor je imao naviku „bojati“ svoje iskaze, dajući im šarolikost te dodatno ili prošireno značenje što ga čini nepredvidljivim autorom. Njegove jezične tvorbe su stoga primamljive koje u čitatelju ili slušatelju stvaraju zanimaciju te ga zadržavaju nad izabranim sadržajem.

5.3. FIGURE KONSTRUKCIJE

5.3.1. Aposiopeza

Iznenadno prekidanje izraza, a najčešće u trenutku kada treba završiti izjavu te reći glavnu misao je zapravo aposiopeza. Uglavnom se slušatelju ili čitatelju prepusti da obzirom na kontekst zaključi što je neizrečeno i sam dovrši rečenicu. Zavisno o komunikacijskoj situaciji i samim govornikovim nakanama, nenadano zaustavljanje iskaza može biti izražaj ljutnje, srdžbe, odnosno gađenja, srama, ljubavi to jest obožavanja ili pak naznaka oklijevanja i podilaženja. Neizgovoreno se u pravopisu označuje trima točkama ili crticama (Bagić, 2012: 61).

- Vidljiva je uporaba aposiopeze kada se Bibić obraća sugovorniku Vjeranu Mišurcu: „Znan ja šta ti najbolje sviraš...“ (Bibić, SD, 29.12.2007.).
- Na što ga je Mišurac priupitao je li hoće reći da on najbolje svira kurcu pa mu je Bibić samo potvrdno odgovorio. Drugi se pak primjer tiče ponovno rubrike S vrha Mosora gdje novinar komentira Tonija Aničića Koju na sljedeći način: „Dočin san dozna da ste

osnovani 1994. godine, reka san: Vi niste normalni! Reću i zašto: Tad, usrid rata, usrid Splita, dat bendu ime Đubrivo more neko ko je ludo hrabar ili- lud! Ne virujen da ste baš ludo hrabri...“ (Bibić, SD, 06.02.2008.).

Ovo stilsko sredstvo je još jedan dokaz Bibićevog spretnog i iskusnog izražavanja kod vođenja intervjua jer njime izbjegava bilo kakvu vrstu vrijeđanja, dok je opet itekako jasno na što je insinuirao te svojim gostima dopušta da sami to zaključe. Tu se vidi i Bibićeva opreznost izraza, ali sve što je izrekao je dovoljno oštro i pomalo grubo kao da se ne razgraničuje profesionalni odnos spram sugovornika. Ipak glavni zadatak korištenjem aposiopeze je ispunjen, a to je postizanje klasičnog Bibićevog humora.

5.3.2. Enumeracija

Enumeracijom se smatra nabranje dijelova neke cjeline ili karakteristika određene ideje. Može se kazati da je to postupak koji ukazuje na drugačije segmente problematizirane pojavnosti te se njime jednostavno prelazi s apstraktnog na konkretno, odnosno općeg na pojedinačno. Poseban oblik amplifikacije, često se u klasičnoj retorici objašnjava kao progresivni niz značenjski vezanih jedinica, to jest svaki idući član niza pojačava ili oslabljuje glavnu misao. U tom je slučaju vrlo slična sredstvu gradacije. Inače se javlja u svakom aspektu opisivanja te je česta pojava u govorništvu, reklami te književnosti (Bagić, 2012: 99-100).

- „Sveti Duje, jel'tako da bi bilo lipo kad bi u 2000.godini Hajduk bia prvak u nogometu, Jugoplastika u košarci, Split u rukometu, Pošk, Jadran ili Mornar u vaterpolu i plivanju, Gusar u veslanju, Labud u jedrenju, Poštar u šahu.. Kad bi nogometaši Splita nakon skoro 40 godina posta ušli u Prvu ligu, kad bi Goran Ivanišević osvojia Wimbledon, kad bi Stipe Božić bija proglašen najboljim alpinistom svih vremena jer on to zaista i je“ (Bibić, 1999:17).
- „Sveti Duje, neću se više mišat u želje vezane za splitsku zaobilaznicu, za cestu Split-Klis, za više love u kasi grada Splita, za bolji standard splitskih penzionera, za ozdravljenje splitske privrede, za Primu, Dalmu, Mesopromet, Jadrantekstil, Mljekaru“ (Bibić, 1999:17).

Oba pokazatelja su dio Bibićevog komentara iz lista Žulj gdje autor zapravo priča o svojim željama koje zbog nizanjanja pojmova jačaju te na taj način ostavljaju snažniji dojam na čitatelja.

Unatoč tome što su njegove žudnje možda uzaludne i nerealne, on svejedno ne odustaje od dodavanja dodatnih stvari kako bi još jednom obogatio svoj novinarski jezik te ga učinio originalnim i specifičnim.

„Figure konstrukcije ili sintaktičke figure su one stilske figure koje su zasnovane na poretku riječi, a ostvaruju se posebnim poretkom riječi u stihu ili rečenici. Taj osobiti raspored riječi odstupa od gramatički ispravnog ili učestalo primjenjivanog rasporeda“ (lektire.hr, 2002.). Kao i sve figure koje Bibić redovito ima u svom repertoaru, tako su aposiopeza te enumeracija još jedan primjer njegovog raskošnog i maštovitog novinarskog izričaja. Konkretno, aposiopezom nastoji uključiti što sugovornika, a što publiku da promisle što je sve htio kazati i potom da privedu kraju njegovu zamišljenu tezu. Enumeracija mu prvenstveno služi kako bi razvio originalne misli te nijansirao cjelokupni izraz.

5.4. FIGURE RIJEČI

5.4.1. Igra riječi

U svom djelu *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*, Josip Silić (2006: 78) ističe da je „igra riječima figura izvrtanja; unakazivanja, produljivanja, skraćivanja riječi, dodavanja elemenata koji joj prvotno ne pripadaju itd.“ Ona u sebe spaja mnoštvo stilskih figura te postupaka koji svoje podrijetlo vuku iz značenjskog ili zvukovnog igranja jezikom. Svi postupci, odnosno stilska sredstva se ostvaraju iznenadnim vezivanjem ili zamjenom jezičnih jedinica i/ili različitim oblicima raspoređivanja jezičnih jedinica (Bagić, 2012: 152 prema Guiraud, 1976.). Obično se igra riječi primjećuje u tekstovima kojima je glavna zadaća zabaviti i nasmejati, a oni su: vic, komedija, polemika, humoreska, dječja i jezična poezija te anegdota. U sebi sadrži intelektualnu radnju koja ne mari za konvencije i čije su glavne odlike da je: neobavezna, lucidna, lagana, neočekivana. Igra riječima je također jezična dosjetka koja se temelji na iznevjeravanju normalnog načina sklapanja riječi (što izaziva komičan učinak) te njihovih značenja. Najčešće se dogodi da iskaz u sebi sadržava riječ koja skroz odudara od kontekstualno uobičajene semantike pa ona bude uzročnik sveopćeg preosmišljanja tog izraza. Međutim, ovakva figura nastaje i raznovrsnim simbiozama doslovnog (denotativnog) i prenesenog (konotativnog) značenja. Iako se anominacija i paronomazija nekada iznose kao antički sinonimi novovjekom pojmu igra riječima, to su jedino imena pojedinih figura koje nisu u mogućnosti obuhvatiti cijelo polje jezičnog ludizma (Bagić, 2012: 152-155).

5.4.2. Anominacija

Anominacija važi za remotivaciju vlastite imenice koja dolazi u obliku antanaklaze ili derivacije. Kada dolazi kao antanaklaza, tada se vlastita imenica vezuje s glasovno podudarnom općom imenicom te se indirektno nagoviješta da je vlastita imenica izvedena iz opće. Remotivacija vlastite imenice se uglavnom pojavljuje u novinarskom i polemičkom govoru te je njen ton često satiričan, ironičan ili pak humorističan. Ima cijeli niz leksema koji imaju strukturu i opće i vlastite imenice. Razlika anominacije i antanaklaze razlikuje je ta što anominacija ne povezuje dvije opće nego opću i vlastitu imenicu. Međutim, u slučaju da se anominacija javi u obliku derivacije, onda se vlastitoj imenici nadodaju tvorbeni sufiksi koji ju pretvore u novu riječ. Inače, anominacijske izvedenice variraju od ekstravagantnih, neočekivanih, duhovitih pa sve do onih kojima je cilj isprovocirati čuđenje, smijeh ili nevjericu (Bagić, 2012: 43-45).

- U jednom od komentara koji je napisao za Žulj pod naslovom Sveti Duje jubin te u skut(l)e, Bibić iznosi: „*Tomislav Ivić: U Standardu mi je- standardno dobro!*“ (Bibić, 1999:17)
- Kroz razgovor s Mosorom za Slobodnu Dalmaciju, Toni Kukoč je rekao da sa svojim sinom, zatim rođakom Markom Pundom, Ivicom Dukanom i njegovim sinom ponekad zaigra uličnu košarku nakon koje ga uvijek zaboli kuk. Mosor je u svom karakterističnom stilu ubacio doskočicu: „*A Kukoč si, normalno da te boli kuk!*“ (Bibić, SD, 23.02.2008.)
- „Minus i plus ko Amer i Rus, u mom svijetu ti si korov, a ja hibiskus!“, citirao je Bibić stihove sugovornice Vjekoslave Huljić pa se spisateljica pitala zašto je novinar baš taj dio pjesme spomenuo. „Zato jer mi nekako odskaču od svega što ste napisali...“, izjavio je Mosor te je Vjekoslava konstatirala da je to obična zezalica, ali Bibić je mislio drugačije: „... *Meni se čini da je ta vaša pjesma Minus i plus, zapravo – minus!*“ (Bibić, SD, 26.3.2011)

Igra riječima, u ovom slučaju anominacija, podriva svakodnevnu komunikaciju te ima mnogo uloga pa tako može naglašavati smisao, podcrtavati govornikovu snagu, originalnost i dosjetljivost. Također kao što se vidi u navedenim primjerima, idiom je bogatiji za nove riječi i konstrukcije. Mosor svojim ubacivanjem izaziva užitak te kao što Bagić (2012:152) u svom

Rječniku navodi za igre riječi općenito da „su njezini konkretni učinci vedrina, komičnost, ironija, iznenađenje.“

5.4.3. Kalambur

Podvrsta igre riječima, to jest figura koja nastaje iz zvukovne srodnosti jest kalambur. On izrasta kao povezanost značenjski drugačijih, a zvukovno sličnih ili istih jezičnih jedinica. Isto tako njegova osnova leži u promjeni slogova ili glasova, njihovim razmještanjem, dodavanjem, isključivanjem ili ponavljanjem pa čak i rastavljanjem riječi. Kao sredstvo koje izvor pronalazi u homonimiji i homofoniji zbirnih jedinica te uvijek pretpostavlja prisustvo dvostrukog smisla izraza, takvo uglavnom isporučuje humorni učinak (Bagić, 2012: 167). „Književni povjesničar i teoretičar G.Lanson opisuje kalambur kao elementarni oblik iskazivanja osjećaja pomoću jezične sonornosti, oblik koji može približiti istinske umjetnike i imbecile. Ipak, sonorna elementarnost, udružena s ludičkom sviješću, nerijetko je izvor duhovitih, neočekivanih i rafiniranih dosjetki“ (Bagić, 2012:168). Međutim, Sigmund Freud je smatrao da kalambur nije dovoljno izazovan kao recimo prava verbalna dosjetka. Puno je više vrednovao igre riječima, a za kalambur je tvrdio da je „najjeftinija“ i najčešća vrsta dosjetki (Zergollern-Miletić, 2021:85 prema Freud, 1905: 45).

Pošto je Bibićev intervju s Tarikom Filipovićem za Slobodnu Dalmaciju trebao izaći 7.ožujka 2009. godine, odnosno na dan prije Dana žena, Mosor je svoga sugovornika upitao hoće li ga čestitati svojim najdražim ženama. Tarik je potvrdno odgovorio i nadodao da ga je uvijek mučilo koje će cvijeće pokloniti majci, koje učiteljici, a poslije i razrednici. Mosor je potom rekao:

„Jeste li i djevojkama za Dan žena poklanjali kitu...“ (Bibić, SD, 7.3. 2009.).

„Da. Samo, nije bila riječ o kiti cvijeća, nego baš o kitici cvijeća. Obično su to bile mirišljave ljubičice“ (Bibić, SD, 7.3. 2009.), završio je Tarik Filipović.

Baš kao što je Henri Bergson izjavio u knjizi *SMIJEH: Esej o značenju komičnoga* (1987: 80) da „nas igra riječi (a ovdje je riječ o fonetskoj igri riječima kalamburu) podsjeća na nekakav nemar govora, koji kao da je za trenutak zaboravio svoju pravu namjenu i sad hoće da se stvari ravnaju prema njemu, umjesto da se on ravna prema stvarima. Igra riječi odaje, dakle, trenutnu rastresenost govora i upravo po tome je zabavna.“ Kako Bibić nije ni završio svoju izrečenu

misao, tako možemo samo nagađati što je mislio pod riječju *kita*. U kontekst darivanja ženama može se uklopiti snop cvijeća kao što je Tarik predložio ili pak nešto prosto, u ovom slučaju muški spolni organ jer je *kita* žargonski naziv za penis (žargonaut.com, 2022.). Bilo kako bilo, na nama je ostavljeno da shvatimo kako želimo i upravo u tome leži moć Mosorovog izlaganja.

5.4.4. Usporedba

Silić (2006: 82) tvrdi da je poredba „figura objašnjavanja svojstva, stanja, djelovanja i sl. dovođenjem u vezu s drugom, čitatelju, slušatelju i gledatelju poznatijom pojavom, stanjem, djelovanjem i sl.“ Za Bagića (2012: 256) se odnosi na “povezivanje bića, predmeta, stvari i pojava na temelju skrivenog ili pripisanog zajedničkog svojstva.“ Kao takva, poredba stilski jača izraz, afektivno ga naglašuje te se smatra jednim od osnovnih postupaka čovjekova mišljenja i jezika. Uspoređivanjem se vezuju pojmovi koji se načelno svrstavaju u isti referencijalni sustav, a u isto vrijeme se može izreći inferiornost ili superiornost neke od njih. Tada se ne radi o sredstvu nego o jezičnoj univerzaliji jer usporedba kao figura spaja pojave koje su u različitim referencijalnim sustavima. Isto kao i metafora, i poredba se bazira na analogiji, iako za razliku od metafore sačuvaju originalna značenja riječi na način da se ponudi dvostruko „obasjanje“ iste realnosti. Usporedba je u novinarskom jeziku neizostavan stilski alat te se njome povlače (ne)očekivane paralele, mistificira tema te postiže autorova afektivnost. (Bagić, 2012: 256-257).

Prva dva primjera se očituju u rubrici S vrha Mosora gdje razgovara S Jovicom Kozlicom te Draganom Lukićem Lukyjem. U prvom se slučaju radi o dvostrukom svjetskom prvaku u preletu papirnatih aviona gdje ga je Mosor upitao „što to normalnog čovjeka može motivirati da se počne natjecati u bacanju papirnatih aviona u dalj?“ (Bibić, SD, 09.05.2009). Kozlica potom iznosi upit da „što to normalnog čovjeka može motivirati da se počne natjecati u bacanju koplja“ (Bibić, SD, 09.05.2009), da bi Mosor zaključno poentirao:

„Bacanje koplja je atletska olimpijska disciplina, to je sportska disciplina, a bacanje papirnatih aviona je, oprostite što tako naglas mislim-zajebancija, a ne sport!“ (Bibić, SD, 09.05.2009)

Kod druge situacije Luky priča kako je u spomen na svog djeda, tetovirao dupina na glavi pošto mu je to bila najdraža životinja. Međutim Bibić konstatira da se to rijetko vidi jer mu je stalno kapa na glavi. U daljnjem dijelu razgovora, Bibićev sugovornik govori da ne zna koji je tome razlog, ali uvijek voli da mu je nešto na glavi, a najčešće su to kape. Mosor i za to ima spremno rješenje: „Da to nije radi frizure koja je slična mojoj?“ (Bibić, SD, 16.08.2008).

Treći i posljednji primjer se tiče gostovanja Borisa Dvornika u Mosorijadi gdje je izjavio da je snimio mnogo filmova s Velimirom Batom Živojinovićem pa je Mosor rekao: „Ubili ste. Ti i on ste ubili više švaba nego svi partizani“ (youtube.com, 2009.).

Kao što se primjećuje u svim navedenim poredbama, najizraženija osobina je njihova slikovitost. Ne samo što vizualizirajući zacrtanu pojavu, iskaz čini živim, već i konkretizira apstraktno, ubrzava prikazivanje te naposljetku ističe naročitost Mosorove perspektive. Do izražaja dolazi autorova mašta kojom daje na posebnosti opisa i jasnoće. Ovim je usporedbama moguće vidjeti više nego što je zadano u izravnoj percepciji što oplemenjuje Bibićeve intervjuje i komentare.

Igre riječi su svakako element kojim Mosor prikazuje svoju kreativnost i genijalnost. Kod publike nastoji izazvati šok, vedrinu i smijeh koji je neizbježan kada je u pitanju splitski novinar. Ostaje utisak kako se Mosor ne poigrava samo s riječima, već i sa sugovornicima te u konačnici sa svojim zanimanjem. Činjenica je da nisu svi novinari jednako vješti i sposobni u stvaranju igri riječima jer ne priliči svakom pojedincu ono što je Mosor u stanju reći. On svoje izražavanje shvaća olako što mu ide u prilog jer je opušten i afektivan. „*Komičnu izreku dobit ćemo ako u neki utvrđeni rečenični obrazac ubacimo besmislenu misao*“ (Bergson, 1987: 75). Konačno, Mosor je dokazao Bergsonovu misao u velikom broju vlastitih primjera.

5.5. Ironija i sarkazam

5.5.1. Ironija

„Ironija jest jezični izraz i figura u kome je pravo značenje riječi ili prikriveno ili suprotno doslovnom značenju izraza upotrijebljenih riječi“ (Hudeček i Mihaljević, 2009:152). Isto tako, ironijom se smatra i figura kojoj je glavno obilježje podrugljivi iskaz. Taj se izraz zasniva na opreci između pozitivnog izražavanja koje prekriva autorovo negativno stajalište o predmetu

govora (Silić, 2006: 78). Ironični iskaz u sebi sadrži značenjsko preosmišljavanje te se može javljati na način da autor ne upotrijebi nijednu stilsku figuru. Ironičar uglavnom priča indirektno ili sasvim suprotno od onoga što želi reći pa tako grdi hvaleći, komplimentira kudeći, mrzi diveći se, namjerno prešućuje ili reče manje od očekivanog te izigrava neznanje. Ironiju najčešće pronalazimo u razgovoru, publicistici, literaturi, publicistici, promidžbi i filozofiji (Bagić, 2012:158-159). Komentar naslovljen Šveti Duje špaši športški Šplit sadržava iduće dvije Bibićeve izjave:

„Sveti Duje, zaštitniče našega Splita, učini da se Tvojim klubovima, sportašima, sportašicama, trenerima, klupskim čelnicima, sucima, sportskim novinarima, sportskim ugostiteljima, navijačima i svima onima koji vole splitski sport ispune ove želje: Nogometnom klubu Hajduk: Da i dalje, kao i dosad, bude jednako financiran od države, tretiran u medijima i uvažavan od sudaca kao i - Dinamo, pardon Croatia!“ (Bibić,1997:12).

„Toniju Kukoču: Da HRT i dalje prati svaki njegov korak kao što DSF prati Detlefa Schrempfa“ (Bibić, 1997:12).

Za rubriku S vrha Mosora, Milorad Bibić Mosor rekao je Zoranu Graši da je u Sloveniji jednom čuo izraz prigodni pijanac te nije shvatio što znači pa mu je Grašo odgovorio kako prigodni pijanac nije alkoholičar. Bibić je uzvratio: „...A nego šta je!? Ljubitelj zelenog čaja...“ (Bibić, SD, 6.11.2010.).

Govoreći o slavlrenom splitskom košarkašu Toniju Kukoču kao dio TV emisije Nedjeljom u 2, Bibić je rekao:

„Jednostavno predodređen je da bude vrhunski sportaš. E sad me jedna stvar zanima. Oće li on bit svjetski, svjetska marka, svjetski prvak i u golfu. Naime, Toni se sad u zadnje vrime uvatja golfa i to je, ljudi moji, normalna stvar. Nema staroga Splicićanina, nema niti jednog Kukoča, Krstulovića, Dvornika, Reića koji ne igra golf. To je u tradiciji Splita. Prije 200 godina svi stari Splicićani su igrali golf pa tako i sad Toni, je za poludit“ (youtube.com, 2008.).

U navedenim primjerima ironija osnažuje izražavanje tako da konstantno naglašava balans među težinom i lakoćom, hermetizmom i grubosti. Ona je znak Mosorove inteligencije te visoke kulture. Za ironičnog Bibića se može reći da je, kako kaže Fadil Hadžić u knjizi *Anatomija smijeha: studije o fenomenu komičnoga* (1998:29), „iskusan kartaš koji drži uvijek

“nešto u rukavu”, skrivenu primisao kojom će ponovno, ako zatreba poentirati misao. Između izrugivanja i ironije postoji suštinska razlika. Izrugivač se osvećuje ili mrzi, a ironičar tolerira objekt svog podsmijeha.“

a) Vulgarna ironija

Iako se služi glumom, za ironiju se ne može reći da je laž jer je zapravo lažna izreka koja sama sebe opovrgne u času kada se izjavi pa se može reći da predstavlja duplu pseudologiju. Kako njena osnova leži u pretvaranju, primijećen je veći broj pokazatelja koji sugovorniku daju do znanja da je došao u susret s ironijom (Bagić, 2012: 159-160). Prema Fadilu Hadžiću (1998: 27) „ironija je rijetka disciplina koja podnosi kontraverznu sintagmu optimizam pesimizma. Zbog svoje elastičnosti i bezbroj nijansi, ona može biti i vesela i neprijateljska, istodobno i hladna i emotivna, stvarajući čudesne antinomije koje konvencionalno logičko mišljenje ne priznaje.“ Kao dio komentara koje je redovito pisao za satiričko-humoristični list *Žulj*, izdvaja se iduća Mosorova izjava:

„Ivan Katalinić: Meni nikidan nije bia gušt šta smo tukli dinamo ša 1:0 jer dobro žnan da šu velika sirotinja, da nemaju plaće, premije, da šu in na šjeveru štadiona ražbijene katrige, da šu jednom jednon riči- u kurcu!“ (Bibić, 1999:17).

Bibićeva Mosorijada prepuna je vulgarne ironije, a navedeni primjer se odnosi na gostovanje Rade Čikeša Medana:

„Uvaženi gospodine Rade, je li vam neugodno tako izgledat s obzirom da imate kao ja 54 godine. Ja sam jedan ozbiljan čovjek kao što se vidi, a vi ste jedan jebivjetar“ (youtube.com, 2009.).

U intervjuu za Slobodnu Dalmaciju, Bibić Mosor je pričao s Damiirom Karakašom o filmu *Kino Lika* koji je snimljen prema njegovom literarnom predlošku te ga je pitao „je li film mogao bez scene seksa djevojke i svinje u blatu“ (Bibić, SD, 25.10.2008.). Karakaš je uzvratilo pitanjem da gdje je on to vidio jer u *Kino Lici* nema seksa svinje i djevojke te nadodao „da su neki poznati ugledni filmski kritičari baš tu scenu okarakterizirali najpoetičnijom u cijelom filmu...“ (Bibić, SD, 25.10.2008.). Potom je Mosor rekao:

„Ma, di ćeš veće poetike nego kad se gola djevojka valja po blatu i zove prasca da je opali“ (Bibić, SD, 25.10.2008.).

Bibićeva je ironija uglavnom dvostrukog i sumnjivog značenja. Može se poistovjetiti s opisom koji je Hadžić (1998:13) upotrijebio. On tvrdi da je ironija obvezno slojevita i malokad izreče do kraja željenu misao. Također je zaključio kako je ona zapravo viša škola i stilski trening duhovitosti koji su u mogućnosti rabiti isključivo profinjene i spretne osobe. Najčešće ju se može pronaći u književnosti, govorništvu, a rjeđe kod vica, to jest usmene dosjetke. Uspoređujući je s dosjetkom i vicem, kazao je kako za razliku od dosjetke, ona ne traži smiješnu poentu, a u odnosu s vicem je sporija i duže se pamti. „Ironija kad izaziva otvoren smijeh, prešla je svoje granice. Njena osobitost je upravo u tome što svjesno zastaje tamo gdje počinje zabavljajući smijeh“ (Hadžić, 1998:13).

b) Ironija kroz hiperbolu

Minois govori o potrebi suvremenoga svijeta za ironijom. Stvaratelj ironije (franc. l'ironiste) nije nemoralan, on provocira, otkriva i parodira ljudske slabosti i dvoličnosti. Smijeh ironije je proračunat, intelektualan, promišljen. Humor je topliji od ironije i ljubazniji, kaže franuski filozof i muzikolog Vladimir Jankelevitch (1903.-1985.). Escarpit pak kaže da je humor afektivna faza ironije (Minois 2000: 526). Ne bismo se složili s ovom dvojicom mislilaca jer znamo da humor može biti vrlo okrutan, napose njegov oblik koji zovemo bolesnim humorom. No, ovdje možemo ponovno reći kako su humor i ironija dva vrlo bliska pojma (Zergollern-Miletić, 2021: 68-69). Ironija nije figura koju karakterizira specifična lingvistička struktura. Ona se ostvaruje preko drugih figura (Bagić, 2012:158).

Prvi takav primjer odnosi se na Bibićeve izjave oko oca i sina Kukoč gdje umjesto njih govori sljedeće:

Toni Kukoč: Svi me pitaju di ću igrat nakon Chicago Bullsa? Ne mogu se odlučit između 4 kluba- Cibone, Zagreba, Zrinjevca i Benetona!

Ante Kukoč: Sine, ako odeš u koji zagrebački klub, onda će sve moje želje biti ispunjene! (Bibić, 1999:17)

Pod naslovom *Žuljevito u 1999.*, Bibić je napisao:

Goran Ivanišević: Po svitu su me pitali koje mi je najdraže ime. Tu nema dileme- Suad!

Srđan Ivanišević: Sine, čitaš mi misli! (Bibić, 1999: 30)

Miloš Milošević: Ne bih ja bio svjetski rekorder da nisam imao veliku potporu Tonča Vrdoljaka. Naročito 1992. godine! (Bibić, 1999:30)

Vrhunac hiperbolizirane ironije Mosor postiže u komentiranju Željka Keruma, kao dio gostovanja Igora Mandića u NU2:

„Šjor Željko Kerum je u prošloj emisiji Nediljon u dva, reka kako nam Srbi nikad ništa nisu donili dobro, a kako ja dobro znan da u splitskom sportu i nije bilo tako, onda triba pod hitno poduzest neke mire, da to šta je reka šjor Željko Kerum, da ima pokriće. ...triba povuć sve monografije, sve godišnjake, sve knjige maknit, sve slike di na njima u splitskim klubovima ima iti jedan sportaš ili sportašica sumnjivih krvnih zrnaca, a sve one olimpijske, svjetske i europske prvake koji su isto tako sumnjive nacionalnosti, triba jednostavno izbrisat. Na jednu stvar triba posebno pripazit, a ona se dogodila 1995. godine kada je čovik srpske nacionalnosti Božidar Maljković koji je s Jugoplastikom osvaja Europu, koji je bia najtrofejnjiji trener u povijesti splitske košarke, kad je ka trener Panatanajkosa doša na gripe igrat protiv Jugoplastike i kad ga je cila dvorana tri ipo, četiri iljade svita pozdravilo, kad su mu skandirali i vikali Božo, Božo, plakali skupa s njim. To triba maknit, to mora obavezno otić u zaborav i onda sve ono šta je reka šjor Željko Kerum će imat pokriće i držat će vodu“ (youtube.com, 2011.).

„Za razumijevanje ironije presudno je poznavanje konteksta. Što primatelj više zna o govorniku, temi iskaza i situaciji iskazivanja, trebat će mu manje signala o tome da je suočen s ironijom, i obratno“ (Bagić, 2012:160). Da bi se bolje shvatila Bibićeva ironija, potrebno je znati kako je košarkaš Toni Kukoč rođeni Splitsčanin koji je svoje prve košarkaške korake napravio u Splitu i s kojim je osvojio tri titule prvaka Europe pa je malo apsurdno da se kao takav preišlja u kojem zagrebačkom klubu nastaviti karijeru, uzimajući u obzir rivalitet dva najveća hrvatska grada. U idućem se primjeru spominje kako je Goranu Ivaniševiću najomiljenije ime Suad zbog toga što je hrvatski tenisač odbio nastupati za reprezentaciju sve dok je Suad Rizvanbegović bio na čelu Hrvatskog teniskog saveza, s kojim je Goran bio dugo vremena u sukobu. Slična je stvar s Milošem Miloševićem, za kojeg Bibić ironično tvrdi da svoj plivački uspjeh duguje predsjedniku Hrvatskog olimpijskog odbora Antunu Vrdoljaku koji Miloševiću nije dopustio odlazak na Olimpijske igre u Barcelonu 1992. godine.

c) ironija kroz paradoks

„Paradoks je figura povezivanja pojmova koji proturječe jedni drugima (Silić, 2006: 78).“ Izraz koji prividno proturječi sveopćem stajalištu, a ostvaruje se u rečenici ili rjeđe u velikim diskurzivnim cjelinama. Paradoksalni se čimbenik postavlja na kraju misli te iako ničim motiviran, on zbunjuje i sukobljava se s prijašnjim značenjem iskaza. Također jedna od svrha mu je proizvesti efekt iznevjerenog očekivanja. Pošto je zagonetne prirode, on uvijek iziskuje interpretaciju te slabi komunikaciju. Paradoks suzbija i napada te kaže više toga s puno manje riječi. Nekolicina dosjetki i zagonetki ima osnovu u neočekivanoj logici paradoksa (Bagić, 2012: 226-227) .

U komentaru pod naslovom Hrvatski športski djelatnici, Bibić je napisao: „Giuseppe Giergia: Io sono un Croato vero! Come tutti Zaratini...“ (Bibić, 1995:30).

Dok je u Mosorijadi Severina izjavila kako je „Rijeka jedan od najneopterećenijih gradova jer tamo žive i muslimani i Srbi i Hrvati, Mosor je uzvratio: „Ka Pula. Tako da je u Puli najčešće ime i prezime Giancarlo Simonović. Oni čisti fetivi Puležanin Giancarlo Simonović“ (youtube.com, 2009).

Milorad Bibić Mosor svojim mislima daje iznenadnu perspektivu, a izrazu oštrinu i stilsku virtuoznost. Bagić (2012:228) kaže kako su „spajanje prividno nespojivog, zabuna koju izaziva i nužnost interpretacije paradoksa potencijalno bogata izvorišta humora“, što se dakako uočava i u navedenim primjerima. U oba se slučaja govori o istoj stvari, a to je izvornost osobnih imena koja ni po kojoj logici ne bi trebala biti hrvatskoga podrijetla te se Mosor ironičnim tonom odnosi prema tom saznanju.

d) ironija kroz entimem

„Retorički silogizam u kojemu se zaključak izvodi iz jedne premise, a druga se podrazumijeva. Pritom su i premise i zaključak vjerojatni, a ne sigurni. I dok je znanstveni silogizam logički način dokazivanja, entimem se više temelji na sposobnosti uvjeravanja, lucidnom izvršavanju hipoteza i njihovu spajanju. Takvom se metodom rade zaključci o nekoj pojavi iz ograničenog broja slučajeva, iznose prosudbe te retorički poopćuju subjektivni sudovi (Bagić, 2012:99).

Na Bibićev primjer entimema nailazimo u njegovu komentaru za časopis *Žulj*: „Dr Damir Matovinović: Ja sam jedan intelektualac. I ne dopuštam da se govori kako su suci lopovi. Suci su ljudi koji - samo stalno griješe! Obično nedjeljom...” (Bibić,1995:30). Prvo treba poznavati činjenicu da je Damir Matovinović bivši nogometni sudac pa je zbog toga ironično da on daje takvu izjavu te je upravo zato Mosor upotrijebio njega kao osobu koja će nešto ovako izjaviti. Kako on konstatira da su suci lopovi, odnosno ljudi koji stalno griješe, jasno je da smatra da su svi suci lopovi. To je iz razloga jer je zdravorazumski da svi ljudi griješe što je neizrečena premisa te je time Bibić postigao upravo ono što je Bagić (2012:99) iznio, a to je da „kada je neizrečena premisa iznenađujuća ili paradoksalna, entimemom se mogu izazvati humorni učinci.“

e) Ironija kroz dijasirm

U knjizi *Rječnik stilskih figura*, Kremljir Bagić (2012:80) kaže da je to “pokuda u formi pohvale; prividna ili lažna pohvala te se najčešće interpretira kao podvrsta ironije, kojom se iskazu pridijeva zajedljiv, sarkastičan, čak preziran ton. Smatra se klasičnom polemičkom figurom. “Dijasir(a)m, oblik ironije, sastoji se u sadržajnom umanjivanju veličine ili uvećavanju sitnoće, prvenstveno na moralnom planu” (Bagić, 2012:81 prema Škiljan, 1989.).

U jednom od svojih brojnih komentara koje je dao za emisiju *Nedjeljom u 2*, Mosor je iznio svoj stav:

„Od prošle emisije *Nediljon u 2* kada je uvaženi splitski gradonačelnik Željko Kerum reka kako nema šanse da mu zet bude Srbin, svaki poštenu Hrvat koji ima kćer za udaju, mora dobro pripaziti da mu se oko kuće ne mota neki sumnjiv tip, nedaj Bože, Srbin. Zato bi bilo najbolje da u dvor stavi tablu sa natpisom Srbima ulaz zabranjen, a svi oni potencijalni zetovi se obavezno moraju legitimirati kod oca od buduće neviste i u užu konkurenciju može ući samo onaj koji se zove recimo Domagoj, Višeslav, Trpimir, Mutimir, Hrvoslav ili nešto slično“ (youtube.com, 2011.).

Tijekom neobaveznog razgovora sa Severinom Vučković u emisiji *Mosorijada*, Mosor ju je upitao zna li jesu li Lepa Smoje i Davor Štambuk imali seksualan odnos. „Ja ne znam. Ti ćeš to puno bolje znati. Ja i ona razgovaramo samo o ovim nekim većim temama“ (youtube.com, 2009.), izjavila je splitska pjevačica. Voditelj emisije je potom rekao: „Utjecaj golfske struje na

mriještenje šarana i ovo na Marsu šta je sletilo, znači čista atomska fizika. Samo o tome govorite“ (youtube.com, 2009.).

U oba se primjera korištenja dijasirma ističe duhovit ton kojim se Bibić vrlo često služi, a slušaocu postaje jasno na koji se način autor odredio naspram predmeta, odnosno osoba kojima govori. Zanimljivo je kako Mosor ponovno indirektno iznosi svoje mišljenje koje je formulirano na način da zvuči finije, pristojnije i odmjerene. Može se reći da, u drugom navodu, smanjuje značaj intelektualnih tema koje Severina vodi s Lepom dok u prvom, uvećava važnost Kerumovog postupka te ga proširuje na nacionalnu razinu.

5.5.2. Sarkazam

Lešić (2008: 241) navodi kako sarkazam potječe od grčkog *sarcasmus*, što znači podrugivanje, te kao takav predstavlja vrstu ironije u kojoj je poruga vrlo oštra i jetka. Za ironiju se kaže da je „britka, obično se temelji na afektivnu naglašavanju kakva paradoksa, nerijetko se pritom prelijeva u sarkazam (zajedljivu, zlobnu ironiju) ili cinizam (drsku ironiju)“ (Bagić, 2012:161). Ironija je suština ili osnovni čimbenik satire i parodije, pastiša, sarkazma, cinizma i humora. Veliki broj stilskih figura se temelji na sličnosti, dok ona govori o različitosti (Bagić, 2012:165).

- Specijalno izdanje Žulja za praznik zaštitnika grada Splita, svetog Duje, ponudilo je Bibićevu zamolbu spomenutom svecu da ispuni želju: „Goranu Ivaniševiću: Da barem jednom izgubi od kojega teniskoga "papana"...“ (Bibić,1997:12).
- Za Berekin je, govoreći o istoj osobi, napisao iduće sarkastične komentare: „Croatia je imala vrhunske stručnjake za organizaciju HNS-a. Zato je na mjesto predsjednika HNS-a došao najveći mogući poštenjačina, ljudina, čovik i po, prava raja- Vlatko Marković!“ (Bibić, 2001:14)
- Šta vam pada na pameti Hrvatski nogometni zakon zove se- Vlatko Marković! Bio je igrač, i reprezentativac k tome, bio je trener čak je trenirao i Hajduka i Dinama, a sad je predsjednik! Ej, predsjednik! A predsjednik, pa makar i onaj kućnoga savjeta, može biti samo netko tko je jako mudar, pametan... A to je naš Vlatko nazionale. Nogometni mudrac! Čudo od predsjednika! Predsjednik kakvog ni Amerika nema! Ni Rusija! Ni Kina! Ha, ni njegova Bosna! (Bibić, 2002:34)

Pričajući o fizičkom izgledu Petra Graše u Mosorovoj televizijskoj emisiji, Severina Vučković je naglasila da je za lijep i zgodan. „On lip? upitao je Mosor. „On je meni užasno lip i sladak“, poentirala je Severina te joj je splitski novinar uzvratio: „Užasno da, ali lip?“ (youtube.com, 2009.)

Bibić se u navedenim primjerima pokazuje kao vrlo mudar ironičar. Takav tip govornika zaobilazi moguće poteškoće dok istovremeno ne pokušava zatajiti istinu. Ironija u obliku sarkazma daje naznake naivnosti, samo da bi potom zeznuto iznenadila. Česte osobine vještog sarkazma su podrugljivost i sumornost da bi se istakla tragičnost motiva. Iako nema težnju izazivanja smijeha, vrlo će često ostaviti dojam humorne perspektive na predmet. „Tragikomični spoj suza i smijeha, kolebljivost da se prihvati jedno ili drugo, premošteno je najčešće sarkastičnom ironijom“ (Hadžić, 1998:15).

U korištenju ironije bitan je naglasak, grimasa te intonacija kojima se podcrtava izgovorena misao. Uspoređujući humor te ironiju, može se reći da humor iskazuje veselost, a ironija mudrost. Humor intrigira dok ironija podbada ljudski duh. Ironija simbolizira umjerenost između smiješnog i tužnog jer ona nije ni jako duhovita da ju se brzo zaboravi, ni suviše tragična da boli. Djelovanje humora je naglo i odmah poentira, a ironija drži distancu, ne žureći za učinkom. Ima situacija koje nisu za šalu pa njih humor izbjegava, međutim ne i ironija (Hadžić, 1998: 28-29). Iako se iz priloženog vidi kako su humor i ironija najčešće svijе suprotne strane spektra, Bibić ih je uspio ujediniti na način da ironijom, koja je neizostavni dio njegovog komuniciranja, gotovo uvijek proizvodi humor. To čini tako da ironiju provlači kroz ostale figure do razine kada postaje sarkastična i ostavlja najzvučniji dojam. Bibićev (auto)ironičan pristup i podsmijeh prema gotovo svemu ga štiti od mračnih osjećaja i takav obrambeni mehanizam mu pomaže da bude otporniji prema vanjskim utjecajima, ali i sigurniji te poduzetniji.

6. ZAKLJUČAK

Milorad Bibić Mosor je kroz svoju novinarsku karijeru razvio vlastiti stil rada koji je najvećim dijelom bio prezentiran kroz televizijske i novinske komentare te intervjuje koji su obilovali humorom. Glavna ideja je analiza njegovog humora, to jest razaznati kada se i gdje javlja te u kojem obliku. Za to je bilo potrebno provesti kvalitativnu raščlambu stila, odnosno načina izražavanja koji karakterizira sve one značajke po kojima se razlikuje od ostalih kolega novinara. Teorijski okvir koji nam predstavlja samu srž humora kao važne društvene pojave, njegove učinke, podjele i glavne definicije nas uvodi u ovaj rad. Govoriti o Bibićevom humoru nema smisla bez da se naglasi sami humor grada Splita čiji je ambijent vrlo specifičan, uzimajući u obzir da ondje ljudi iznose mišljenje o svemu što primijete. Na to se nadovezuje splitski govor koji u kombinaciji s vulgarnim izrazima koje Mosor koristi izazivaju konstantni smijeh. Neizbježno je spomenuti humorističke žanrove koji osim intervjua i komentara, čine anegdota, prosti vicevi te razne dosjetke kojih bi Mosor izmislio u sekundi. U konačnici, najvažniji dio analize čine stilske figure koje su neizbježni dio Bibićevog profesionalnog izraza. Figure ponavljanja (ponavljanje, epanalepsa), misli (antifraza, hiperbola, eufemizam, metafora), konstrukcije (aposiopeza, enumeracija) te figure riječi (igra riječi, anominacija i kalambur) uz ironiju koja se ostvaruje preko nekolicine ostalih figura (paradoks, entimem, dijasirm, hiperbola), tvore jedinstveni Bibićev jezik.

Psiholozi Rod A. Martin i Thomas E. Ford u djelu *The Psychology of Humor, An Integrative Approach*, tvrde kako su smijeh i humor međusobno povezani te kao takvi predstavljaju osnovni te apsolutni dio ljudskoga iskustva. Prema njima je humor prvenstveno društvena osobina. U poglavlju knjige *The Primer of Humor Research*, koju je uredio Victor Raskin, psiholog Willibald Ruch je iznio vlastitu definiciju humora. „Humor je širok, mnogostran termin koji predstavlja nešto što ljudi kažu ili rade, a što se drugima čini smiješnim i ima tendenciju da ih nasmije te je on ujedno i vedar emocionalni odgovor“ (Zergollern-Miletić, 2021: 11-12 prema Martin i Ford 2018:3). Navedene dvije interpretacije humora daju nam za pravo misliti da su humor i smijeh čvrsto vezani termini, koji uključuju drugačije perspektive preko kojih sagledavamo na njih te da su u postupak smijeha i humora sadržani različiti procesi i emocije (Zergollern-Miletić, 2021: 11-12).

Pomalo zločesti i nadasve grubi splitski humor na svoj i tuđi račun, u kojem ruganje ima svoj neomeđeni prostor, Mosor je uspio nikad ne upotrijebivši krivu riječ, prouzrokovati humor na svakom koraku. Služeći se svojim lokalnim govorom, pomogao je svojoj publici sačuvati

određenu vrstu samopoštovanja, lokalpatriotizma te da održe zaljubljenost u svoj grad i podneblje kojem pripadaju. Raznim je psovkama i vulgarizmima dokazao svoju opuštenost u brojnim komentarima koje je napisao ili izrekao kao i kod intervjua koje je vodio s brojnim poznatim Hrvatima. Također je mnogim vicevima, koji su nerijetko bili neukusni i nemoralni, anegdotama i dosjetkama približio svoje novinarstvo kao i cijelu branšu, masama ljudi. Uz sve navedeno, uspio je i pokazati svoju poetičnost i snalažljivost koristeći raznolika stilska sredstva što je njegovo novinarstvo učinilo nesuhoparnim i vrijednim praćenja. Naposljetku, svojom je duhovitošću, jednostavnošću, spontanošću i elokventnošću sve „slikao vedrim tonovima“ te tako sebe, svoje sugovornike i svoj sadržaj učinio kvalitetnijim.

7. LITERATURA

Badurina, Lada i Palašić Nikolina (2020) Komunikacijska funkcija psovke i pitanje njezine vulgarnosti. *Croatica* 44 (64): 97-114 Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/file/344519>

Bagić, Krešimir (2012) Rječnik stilskih figura. Zagreb: Školska knjiga.

Bergson, Henri (1987) *SMIJEH: Esej o značenju komičnoga*. Zagreb: Znanje.
Critchley, Simon (2007) *O humoru*. Zagreb: Algoritam.

Enciklopedija.hr <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=26678> (Pristupljeno 20.8.2022.)

Hadžić, Fadil (1998) *Anatomija smijeha : studije o fenomenu komičnoga*. Zagreb: V.B.Z.

Hudeček, Lana i Mihaljević, Milica (2009) *Jezik medija – publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jambrešić Kirin, Renata i dr. (2018) *Humor u svakodnevnoj komunikaciji*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.

Jezikoslovac.com <https://jezikoslovac.com/word/e8hv> (Pristupljeno 20.8.2022.)

Kudrjavcev, Anatolij (1985) *Vječni Split*. Split: Logos

Kuna, Branko (2007) Identifikacija eufemizama i njihova tvorba u hrvatskom jeziku. *Fluminensia* 19 (1): 95-113 Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/file/25763>

Lektire.hr <https://www.lektire.hr/figure-konstrukcije/> (Pristupljeno 20.8.2022.)

Lešić, Zdenko (2008) *Teorija Književnosti*. Beograd: Službeni glasnik

Malović, Stjepan i Ricchiardi, Sherry (1996) *Uvod u novinarstvo*. Zagreb: Press.

Malović, Stjepan (2005) *Osnove novinarstva*, Zagreb: Golden marketing-tehnička knjiga.

Mardešić Komac, Jadranka (2017) Splitski govor-nacionalno kulturno dobro. *Čakavska rič* 155 (1-2): 231-240. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/file/283430>

Menac, Antica i Menac-Mihalić, Mira (2011) *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Palijan, Doroteja (2019) *Seksistički elementi slenga u poveznici s vulgarizmima u hrvatskom suvremenom društvu* (Diplomski rad). Rijeka. Dostupno i na:

<https://dabar.srce.hr/islandora/object/ffri:2265>

Pavlinić, Vladimir (2001) *Stil i jezik novinara*. Zagreb: Udruga za demokratsko društvo.

- Petrić, Željko (2008) *Splitski rječnik*. Split: Naklada Bošković
- Plader, Dieter (2004) Dosjetka kao socijalni proces i kao izraz subjektivnosti. *TVRĐA: časopis za književnost, umjetnost i znanost* 1(2): 209-229.
- Popović, Ljiljana (2004) Čemu se smijemo? *TVRĐA: časopis za književnost, umjetnost i znanost* 1(2): 203-209.
- Radišić, Tonko (2003) *Ričnik spliskoga govora*. Split: Mala splitska biblioteka
- Seel, Martin (2004) Humor kao porok i kao vrlina. *TVRĐA: časopis za književnost, umjetnost i znanost* 1(2): 247-253.
- Silić, Josip (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
- Solar, Milivoj (1982) *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
- Stamać, Ante i Škreb, Zdenko (1983) *Uvod u književnost*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske
- Tončić, Dijana (2015) *Razgovorni stil Hrvatskoga standardnog jezika u govoru i pismu* (Diplomski rad), Pula. Dostupno i na: <https://repositorij.unipu.hr/en/islandora/object/unipu%3A374>
- Vasilj, Miroslav (2014) *Sportsko novinarstvo*. Zagreb, Sarajevo; Mostar : Biblioteka komunikacij@ Synopsis.
- Zergollern-Miletić, Lovorka (2021) *Humor, smijeh, misao, jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
- Žargonaut.com <https://zargonaut.com/rac> (Pristupljeno 20.8.2022.)

IZVORI – ONLINE ARHIVA:

Arhivslobodnadalmacija.hr

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=364950

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=71284

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=400737

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=84125

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=68879

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=70161

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=367565

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=347342

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=80119

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=414248

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=76498

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=359074

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=54885

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=55676

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pvpages/folderIssues/?pv_year=2009

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=343111

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=292691

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=311527

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=313588

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=275690

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=359934

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=335560

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=433162

(Pristupljeno 2.6.2022.)

https://arhiv.slobodnadalmacija.hr/pvpages/pagePlan/pagePlan/?pv_page_id=343980

(Pristupljeno 2.6.2022.)

IZVORI - Youtube.com

<https://youtu.be/OK1akKEM4H0?t=494> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/Qy5FuRIZ1sQ> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/3eNnEwh4RwU> (Pristupljeno 2.6.2022.)

https://youtu.be/I5DNF_AmYNc?t=593 (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/iOXCvPXTigs> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/rxSLICC-QhQ?t=88> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/vwrEwj-r1cA> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/BHW1uDKQ438> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/O9GLEO-DPK8> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/Rm15egG7jEI?t=3> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/ntfuO-QIqpo?t=383> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/A3jtjIdRqxs> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/v3e7KNFR8UE?t=533> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/l-IKeqRsyMA> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/Ld5W-tFE6Sk?t=312> (Pristupljeno 2.6.2022.)

<https://youtu.be/Qy5FuRIZ1sQ?t=415> (Pristupljeno 2.6.2022.)

IZVORI – NOVINSKI

Bibić, Milorad (2001) DINAMO MORA BITI CROATIA. *BEREKIN: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČKI ZAJEBANTSKI LIST* 22 (53-54): 14

Bibić, Milorad (2002) VLATKO NAZIONALE MADE IN BOSNA. *BEREKIN: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČKI ZAJEBANTSKI LIST* 23 (55): 34

Bibić, Milorad (1999) SVETI DUJE JUBIN TE U SKUT(L)E. *ŽULJ: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČNI LIST* 4 (9) : 17

Bibić, Milorad (1999). SPORT U HRVATA: ŽULJEVITO U 1999! *ŽULJ: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČNI LIST* 4 (8): 30

Bibić, Milorad (1995) VIVAT CROATIA (ŽIVIO DINAMO). *ŽULJ: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČNI LIST* 1 (1) : 29

Bibić, Milorad (1995) HRVATSKI ŠPORTSKI DJELATNICI. *ŽULJ: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČNI LIST* 1(1) : 30

Bibić, Milorad (1997) ŠVETI DUJE ŠPAŠI ŠPORTŠKI ŠPLIT. *ŽULJ: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČNI LIST* 2(4): 12

Bibić, Milorad (1996) ŠPORTAŠI ŠRETAN VAM ŠVETI DUJE. *ŽULJ: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČNI LIST* 1(1): 14

Bibić, Milorad (1996) BALUNJERI U HRVATA. *ŽULJ: HRVATSKI HUMORISTIČNO-SATIRIČNI LIST* 1(2): 31

SAŽETAK

Humor je fenomen koji ima višestruke definicije i mnoge učinke u društvu. Humor u novinarstvu nije česta pojava, ali isto se ne može reći za novinarski izraz splitskog novinara Milorada Bibića Mosora, koji je prepun duhovitog sadržaja. Njegovo se novinarstvo baziralo na komentarima te intervjuima koji su obilovali vulgarizmima, vicevima, dosjetkama te ponekoj anegdota. Bibićev se humor može poistovjetiti s lokalnim humorom koji u kombinaciji s gradskim govorom, čini srž njegove humorističnosti. Korištenje stilskih figura ponavljanja, misli, konstrukcija, riječi te ironijom, Bibićev izraz čini još osebnijim i zanimljivijim.

Ključne riječi: humor, humor u novinarstvu, Milorad Bibić Mosor, komentar, intervju, stilske figure

SUMMARY

Humor is a phenomenon that has multiple definitions and many effects in society. Humor in journalism is not a common occurrence, but the same cannot be said for the journalistic expression of Split journalist Milorad Bibić Mosor, which is full of witty content. His journalism was based on comments and interviews that were full of vulgarisms, jokes, quips and the occasional anecdote. Bibić's humor can be identified with local humor, which, combined with town talk, forms the core of his humor. The use of stylistic figures of repetition, thoughts, constructions, words and irony makes Bibić's expression even more distinctive and interesting.

Key words: humor, humor in journalism, Milorad Bibić Mosor, commentary, interview, stylistic figures

